

මාන මද නිරෝධය

පරමිසුරු පාලයන් සිරි වසිරිසායා මහනාහිමි

මාන - මද නිරෝධය

සම්පාදක:

කොළඹ බම්බලපිටියේ චජ්රාමාධිපති ව වැඩ විසූ
ශ්‍රී ධර්මරක්ෂිත වංශාලංකාර
ධර්මකීර්ති ශ්‍රී
පැළැණේ සිරි චජ්රඤාණානිධාන මහානායක
මාහිමිපාණන් වහන්සේ.

2552 /2008

මාන මද නිරෝධය

තෙවන මුද්‍රණය 1954

නව මුද්‍රණය 2552/2008 ඇසළ මස 12 දින.

ධර්ම දානය පිණිස යි.

කවර නිර්මාණය:

තිලාන් නිරෝද්

මුද්‍රණය:

ලක් ප්‍රින්ටර්ස්,
මහල්වරාව, පන්නිපිටිය.

දුර. 0112 848093.

ශ්‍රී බු.ව. 2558/ සම්මත වර්ෂ 2008.07.12 දින
 මහරගම සිර වසරානුගත බර්මාසනයකට
 බන්ධනාගාර ජීවිතයට
 දැන්වන ලද්දේය. බන්ධනාගාර
 සුපරිශ්‍රද්ධෝපකාරීවරුන්ට සහ වර්ග 12 සහ 13
 මේ බර්මා සුසංස්කාර වර්තමාන ලදී.

මෙම බර්මා ආගමන උතුම් කුසල ක්‍රියාවන් ආයතනයට
 සිත්වත් සියලු දෙනාට ම ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධ වේවා.
 කුණුවෙන් ආශිර්වාදය හිමිකරු ම ලැබේවායි
 මෙය සිහිවී ප්‍රාර්ථනා කරමු.
 කොරුවන් සමඟ යි!

මාන මද නිරෝධය

පෘථග්ජන සන්තානයන්හි අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් නොයෙක්විට පැනැ නැගෙන යුහුසුදු කෙලෙසෙකි මානය නම්. එය ම උත්සන්න වූ කලා මද යැ යි කියනු ලැබේ. මෙය සම්පූර්ණයෙන් නැසෙන්නේ රහත්මඟ නුවණිනි. ඉන් යටැ තුන්මඟ නුවණින් ම නැසෙන්නේ සාවශේෂ වශයෙනි. එබැවින් රහත්මඟ නුවණ "මානාහිසමය" යැ යි කියනු ලැබේ. පුහුදුන් සතන්හි මෙය ඉතා ම හැඩිදැඩි සේ ඇවිස්සෙමින් පැවැතෙන හෙයින්, එයින් අඟු වූ බාල ජනසන්තානයන්හි වැඩියක් බලපවත්වන හෙයින්, ඔවුනට වැඩ සඳහා අප විසින් මේ බණපොත් පොඬිය සැකැසුණේ මෙයට විසි වසකටත් පෙර යැ. පින්කැමැති බොදු සමිති දෙකෙකින් දෙවරක් ම මුද්‍රණය කරවා නොමිලයේ විසුරුවා හරන ලද මුත්, දැන් ඉන් පිටපතක් සොයා ගැනීම උගහට වී තිබෙන හෙයින් මේ තුන්වන වර ත් වෙසක් දහම් ප්‍රචාරක සමිතිය විසින් මුද්‍රණය කරවා විසුරුවනු ලබන්නේ පින් පිණිසැ යැ. එබැවින් මින් පිටපතක් ලැබුණු හැම දෙන ම විසින් සාදරයෙන් කියවා බලා, නැවැත නැවැත සිතා බලා, සිය සතන්හි නැගෙන මානමදයන් මර්දනය කැර ගැනීමට උත්සාහ දැරියැ යුතු වේ.

සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා!

මීට - ලෝවැඩ කැමැති,

පැළැණේ වජිරඤාණ

මහානායක ස්ථවිරයෝ වමිහ.

ශ්‍රී බු. ව. 2497

ක්‍රි. ව. 1954 මාර්තු මස 01 වන සඳුදා

බම්බලපිටියේ වජිරාරාමයේ දී යැ.

මාන මද නිරෝධය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

මානය අර්හත් මාර්ගයෙන් ද, ඒ මානයාගේ ම වශයෙන් මත්වීම නම් වූ මදය සෝවාන් මගින් ද නිරවශේෂයෙන් නිරුද්ධ කටයුතු වතුදු, මේ දෙක සියලු පුහුදුනන්නට ම විද්‍යමාන වතුදු මේ කල්හි මහා ජනතාව බොහෝ සෙයින් මානෝත්සන්න වූ සන් විසි මදයෙන් මත්ත ප්‍රමත්ත වූ කල් යවන බව නොයෙක් විට පෙනෙන බැවින් දැන් ක්‍රමයෙන් තදභූත විෂ්කම්භණ වශයෙන් මාන මදයන් දැඩි කැරැ ගෙන මතු මාර්ගඵලාධිගමයෙන් නිරවශේෂ නිරෝධයට පැමිණීමෙහි බෞද්ධ මහජනතාව යොමු කරවන අවියෙන් මෙය ලියනු ලැබේ.

මානය

“මාන” - ශබ්දයෙන් සාමාන්‍යයෙන් මිනුම හෙවත් මිම්ම ද, “මානිකා” නම් වූ ධාතෘදිය මනන උපකරණ විශේෂය (=මනාව) ද, “වඤ්ඤා-මාන-පූජා-සත්කාරාදි” තන්හි ගරු බුහුමන් කිරීම හෙවත් යම් උතුමකු සිතින් ගරු කොට සැලකීම ද, “කුලපුත්ත මානී අඤ්ඤාපි - පබ්බජිත්වාන සාසනෙ” - යන ආදි තන්හි ආත්ම ගෞරව සම්බන්ධතාව වූ අධ්‍යාත්ම සමුත්ථාන වූ හිරි (=විළි) ඇති බව ද, අභිමානය හෙවත් තමා උසස් කොට සිතා ගැනීම නම් වූ උඩඟුව ද යි - යන ආදි නොයෙක් අර්ථයන් වාච්‍ය වතුදු, එයින් මෙ තන්හි “අභිමානය” අදහස් කරනු ලැබේ.

අනුන් විසින් තමා උසස් කොට සැලකීම නම් වූ, "බුහුමන් කිරීම" වාච්‍ය වන තන්හි "මාන පූජායං" ධාතුවෙන් සිද්ධ වූ "මාන" ශබ්දය වේ. තමා විසින් ම තමා උසස් කොට සිතා ගන්නා ස්වභාවය ඇති අභිමානයට පර්යාය වූ "මාන" ශබ්දය "මන-ඤාණෙ" යන ධාතුවෙන් සිද්ධ යි. "සෙය්‍යො හ'මස්මි'ති ආදිනා මඤ්ඤ'ති = මානො, මඤ්ඤන්ති සම්පයුත්ත ධම්මා එතෙනා'ති වා = මානො, මඤ්ඤනමත්තමෙ'ව වා = මානො" යනු නිර්වචන හෙයින් රහත් නුවූ සත්ත්වයන් ගේ දිට්ඨිගත විප්පයුත්ත වූ ලෝභසහගත සතර අකුසල් සිත්හි පහළ වන්නා වූ 'මම් උසස්මි' යන ආදීන් හඟනා ස්වභාවධර්මය වූ අකුසල චෛතසිකය මෙහි 'මාන' නම් වේ. 'හැඟීම = සිතා ගැනීම' යන අර්ථයෙන් "මඤ්ඤනා" ය යි දු මිට ම නමෙකි. මූලපර්යාය සූත්‍ර වර්ණනාදියෙහි පෙනෙන පරිද්දෙන් පුහුදුනන්ගේ "හැඟීම" තෘෂ්ණායෙන් හැඟීම යැ - දෘෂ්ටියෙන් හැඟීම යැ - මානයෙන් හැඟීම යැ යි - තුන් වැදෑරුම් වතුදු එයින් මෙරි "මානමඤ්ඤනාව" ම අභිමත වේ.

එ බැවින් - මේ මානය නම් රහත් නුවූ සියලු සත්ත්වයන්ගේ සන්තානයෙහි කටුණක් ඇති විටැ සමුදාගත (=පහළ) විය හැකිසේ (හෙවත් - පයඤ්ඤාන වශයෙන් හෝ ව්‍යතික්‍රම වශයෙන් හෝ නැඟී සිටිය හැකි සේ) අනුශය වශයෙන් ලැගැ ගෙනැ මෙන් පවත්නා වූ උඩඟු ස්වභාවය ඇත්තා වූ ද, එය හා එක් වැ යෙදුණු සිතට රුකුල් දෙමින් නො නැමිය දී යටත් පහත් විය නො දී ඔසවා කෙළින් තබන කෘත්‍යය ඇත්තා වූ ද, තතු පරිදි විමසා බලන්නකුට "ඔසවා තුබූ බොහෝ වූ කොඩි අතුරෙන් තමා ඉතා ම උසස් කොඩිය වැනි කොට 'මුදුන් කොත වැනි කොට' දක්නා කැමැති බවක් මෙන්" වැටහෙන්නා වූ ද ආත්ම ස්තේහයට නිශ්‍රය වන බැවින් ඒකාන්තයෙන් ලෝභය ඇසුරු කොට මෝහසම්ප්‍රයුක්ත වැ පවත්නා වූ ද ක්ලේශයෙකි - හෙවත් - සිත්සතත් කෙලෙසන ස්වාභාව ධර්මයක් වූ චෛතසිකයකි. 'අනුශය වශයෙන්' අසමුදාගත

වැ (=නොපහළ වැ) පවත්නා කල්හි 'ක්ලේශනාමමාත්‍රය' ලබනුදු සමුදාගත වශයෙන් යටැ කී ලෝභසහගත සතර අකුසල් සිත්හි පහළ වැ පවත්නා කල්හි තත් සමඬ්ඟි පුද්ගලයා දුගතියට පමුණුවන්නෙන් 'පාප නාමය ද' ලබයි හෙවත් - පව් නමුදු වේ. එහි දු පයුෂ්ඨාන මාත්‍ර වශයෙන් පැවැත්තේ නම් කුශලයට බාධක වැ 'ප්‍රවෘත්තිවිපාක' මාත්‍රදායක' ද වේ. ව්‍යතික්‍රම වශයෙන් කර්මපට්ප්‍රාප්ත වැ කාය වාග්දේවාරයන්හි පැවැත්තේ නම් අපාය ප්‍රතිසන්ධිදායක ද වේ.

මෙය 'දිට්ඨිගත සම්පයුත්ත' වූ අකුසල් සිත්හි නො යෙදෙන්නේ දෘෂ්ටිය හා සමාන වූ ගති ඇති හෙයිනි. කේශර සිංහයන් දෙදෙනෙකුත් එක ගුහාවක නොලග්නා සේ දෘෂ්ටිය හා එක් වැ එක සිතෙහි තත් සදාශ වූ පැවැතුම් ඇති ක්ලේශයක් වූ මානස නො උපදනේ ය. මෙසේ කීමෙන් "මිසදිට්‍රනට මානස නැද්ද" යි ප්‍රශ්නයෙක් නඟින්නේ යැ. ඊට පිළිතුරු නම්: "නැත්තේ නො වේ යි - ඇත්තේ මැ යැ" යනු යි. මිසදිට්‍රවනට ද උපදනා සිත් සතන්හි 'හැම සිත් ම' දිට්ඨිගත සම්පයුත්ත නො වෙති. එසේ ම අකුසල් මත් නො වෙති. යම් කලෙක්හි "කාමයන්හි ආදීනව නැත, පරලොවෙක් නැත, කර්මවිපාකයෙක් නැතැ" යි යන ආදීන් මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය පෙරදැරි කොට ගෙනැ පඤ්චකාමානුභවාදි වශයෙන් පව් කෙරෙත් නම් එකල්හි මිසදිට්‍රවනට වේව යි සම්දිට්‍රවනට වේව යි කවුරුත් හට වුවත් දිට්ඨිගතසම්පයුත්ත වූ ලෝභසහගත අකුසල් සිත් පහළ වෙති. එසේ දෘෂ්ටියක් පෙරදැරි කොට නො ගෙනැ කාමාස්වාදයෙහි යෙදීම් ආදී වශයෙන් පව් කෙරෙත් නම් එ කල්හි දිට්ඨිගත විප්පයුත්ත වූ ලෝභසහගත අකුසල් සිත් පහළ වෙති. යම් කලෙක්හි ඒ දිට්ඨිගත විප්පයුත්ත වූ අකුසල් සිතෙක් අභිමානකරණ වශයෙන් පැවැත්තේ නම් එහි ම මේ 'මාන' නම් වූ අකුශල චෛතසිකය පහළවේ. එ බැවින් ලබ්ධි වශයෙන් මිසදිට්‍රවෙක් වුවත් සම්දිට්‍රවෙක් වුවත් මානසාගේ සමුදාගමයට එය ම අකුලෙක්

හෝ රුකුලක් නො වන්නේ ය. කාගේ වුවත් ඒ පව් කරන්නා වූ ප්‍රස්තාවයෙහි සිත්සතත් පැවැති සැටි බලා ම දිට්ඨිගත සම්පයුත්ත බව හෝ විප්පයුත්ත බව ද මාන සම්පයුත්ත බව හෝ විප්පයුත්ත බව ද කියැ යුතු ය. මේ විස්තරයෙන් මානයත් මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය හා සමාන ගති ඇති භයානක වූ ක්ලේශයෙකැ' යි දැනු එයින් වැළැකෙන්නට උත්සාහ දැරියැ යුතු වේ.

මෙයට උපමා දක්වන තැනැ "උම්මාදො විය දට්ඨබ්බො" යනුයෙන් - උමතු වක් වැනි කොට දැනු යුතු ය යි - දක්වා තිබෙන්නෙන් 'මානයෙන්' උමතු වූවකු විසින් නො කට හැකි වියරුවක් නැතැ යි ද - මානයෙන් මත් වූවෝ උමතු වූවන් මෙන් නොයෙක් නොසරුප් කම් කෙරෙතැ' යි ද දැනු යුතු.

ධම්මසංගණි පාළියෙහි මාන සංයෝජනය නිදෙසන (=ස්වරූප වශයෙන් දක්වන) තන්හි - "සෙය්‍යො 'හමස්මි'ති මානො සදිසො 'හමස්මි'ති මානො - හිනො 'හමස්මි'ති මානො යො - ඵවරූපො මානො මඤ්ඤානා මඤ්ඤිතත්තං - උත්තති උත්තාමො - ධජො - සම්පග්ගාහො - කෙතුකම්‍යතා චිත්තස්ස - ඉදං වූච්චති මානසංයෝජනං" - යනුයෙන් "මම් උසස්මි හැඟීම යැ - මම් සමයෙමි හැඟීම යැ - මම් හීනයෙමි හැඟීම යැ - යන මෙබඳු වූ යම් අභිමානකරණ වශයෙන් හැඟීමෙක් වේ ද, උඩගුවෙන් සිතා ගන්නා ආකාරයෙක් වේ ද, ගරු මත් සිතා ගත් බවෙක් වේ ද, උත්තනියක් හෙවත් චිත්තයාගේ එසැවුණු බවෙක් වේ ද, උත්තාමයෙක් හෙවත් තත් සමංගී පුද්ගලයා ඔසවා කෙළින් තබන බවෙක් වේ ද, ධ්වජයක් හෙවත් කොඩියක් මෙන් චිත්තයාගේ ඉතා උස් වැ නැඟී බවෙක් වේ ද, සම්පග්ගහයෙක් හෙවත් තමා හා එක් වැ යෙදුණු සිත පහත හියැ නො දී නො නැමියැ දී ඔසවා පියන්නා වූ රුකුල් දීමෙක් වේ ද, සිත පිළිබඳ වූ යම් කෙතුකම්‍යතාවක් වේ ද - හෙවත් ඔසවා තුබූ බොහෝ වූ ධ්වජයන් අතුරෙන් ඉතා ම උස් වැ නැඟී සිටි කේතුවක්

මෙන් තමා හුවා පියනු කැමැති බවෙක් වේ ද, මෙසේ වූ ක්ලේශය මාන සංයෝජනය යි කියනු ලැබේ ය"යි මානෝ - මඤ්ඤනා - මඤ්ඤිතත්තං - උත්තනි - උත්තාමෝ - ධජෝ - සම්පග්ගාහෝ - කෙතුකම්පනා යන මේ අට පෙදෙකින් දක්වා වදාරන ලද්දේ මේ මානය වේ. මෙසේ ඒ ඒ පෙදෙන් අවබෝධ කරන්නා වූ සත්ත්වයන් සඳහා අට පෙදෙකින් විවරණය කොට වදාළේ වී නමුදු ධර්ම වශයෙන් නම් චිත්තයාගේ උඩඟු බව නම් වූ එක බවෙක් ම ය. "විධා - ගච්ඡ - අභිමාන - අහඬිකාර - දපී - අවලෙප" යන ආදීහු ද මීට ම නම් වෙති. සිංහල භාෂායෙහිදු 'මත්' - අබිමත්' - එඩි - දප් - ඔද' යන ආදිය පත් පොත්හි ද, "ආඩම්බරය - උඩඟුව - මාන්තය" යනු සාමාන්‍ය ග්‍රාමීය කථායෙහි ද මීට ම නම් වශයෙන් ව්‍යවහාර කැරෙන බව හැඟේ. මෙයින් "මාන්තය" යනු මේ අර්ථයෙහි පමණක් නො වැ "තාන්ත මාන්ත" යන ආදී තත්හි මාන්තයා සංඛ්‍යාත වූ බුහුමන් කටයුතු බැවිනි හෝ බුහුමනෙහි දු (=නම්බු කට යුතු බැවිනි හෝ නම්බු කිරීමෙහි දු) දක්නා ලැබේ. එය ස්වසන්නානගත ක්ලේශයක් නො වැ පරසන්නානගත ංරුකාර බුද්ධිමාත්‍රයක් වන බැවින් මෙහි අනභිමත වේ.

මෙහි අභිමත වූ මානය ද වෛතසික ධර්ම වශයෙන් එකක් ම වුවත් උපදනා ආකාර වශයෙන් නොයෙක් වැදෑරුම් වේ. පළමු කොට A. සෙය්‍යමානය, B. සද්දිසමානය, C. භිනමානය යි ත්‍රිවිධ වේ. එයින් -

A. සෙය්‍යමානය නම්:- යම් කිසිවෙක් තමාගේ ඤාත්‍රිය බ්‍රාහ්මණාදි ජාති සම්පත්තියක් නිසා හෝ - පෙර සිට ලෝක මාන්‍යත්වයෙන් සම්මත වැ පැවැතූ එන උත්කෘෂ්ට ගෝත්‍ර සම්පත්තියක් නිසා හෝ මහකුලවත් බවක් නිසා හෝ හෙවත් ශිෂ්ටසම්මත වූ මහ වැදගත් පවුලෙකැ උපන් බවක් නිසා හෝ වර්ණ සම්පත්තියෙන් යුත් ශරීරය නිසා හෝ හෙවත් විශිෂ්ට රූපසම්පත්තිය නිසා හෝ ධනසම්පත්තියක් නිසා හෝ

ශිල්පකර්මාන්තාදීන්ගේ සම්පූර්ණතාවක් නිසා හෝ ශාස්ත්‍රඥානයක් නිසා හෝ ශ්‍රැතසම්පත්තියක් (=බොහෝ වූ ඇසු පිරු තැන් ඇති බවක් = උගත්කමක්) නිසා හෝ ප්‍රතිභාණසම්පත්තියක් (=ඒ ඒ ප්‍රස්තාවයෙහි කට යුතු දෑ වහා වැටුහෙන නුවණ ඇති බවක්) නිසා හෝ තනතුරු යස ඉසුරු පිරිවර ආදී වෙන යම් සමෘද්ධියක් නිසා හෝ 'මම් උසස්මි' සිතා අභිමාන උපදවා නම් - උඩගුකම පවත්වා නම් එසේ තමාගේ උසස්කම් තකා ගන්නා අභිමානය යි.

B. සදිසමානය නම්:- යම් කිසිවෙක් සෙයාමානයෙහි කී පරිදි ම වූ තමාගේ යම්කිසි ජාත්‍යාදි සම්පත්තියක් නිසා එබඳු ම වූ සම්පත් ඇති අනෙකකු හා තමා සම කොට තකා 'මම් අසුවල් තැනැත්තා හා සමයෙමි' යි අභිමාන උපදවා නම් උඩගුකම් පා නම් එසේ සමකම් තකා ගන්නා අභිමානය යි.

C. හීනමානය නම්:- යම් කිසිවෙක් තමාගේ යථෝක්ත ජාත්‍යාදීන් ම පිළිබඳ විපත්තියක් (හෙවත් ඔවුන්ගේ විපත්තතා විකල්පා ය යි කියන ලද අඩුවක් පහත් බවක්) තකා 'අහෝ! මම් හීනයෙමි' යි මාන වශයෙන් තෙමේ තම හට පිළිකුල් කෙරේ ද, තමා පහත් කොට සිතා ගනී ද, අවමන් කැර ගනී ද, පරිභව කැර ගනී ද, එසේ අභිමාන වශයෙන් පහත්කම් සිතා ගන්නා හු ගේ මානය යි.

මේ කියේ 'සෙයා-සදිස-හීන' වශයෙන් තුන් වැදෑරුම් වූ මානය එසේ ම තුන් වැදෑරුම් වූ පුද්ගලයනට එක එක බැගින් උපදනා පරිදි යි. සෙයාදි වූ එකී එකී තැනැත්තනුට මෙකී තුන් තුන් මානය බැගිනුදු උපදනේ ය. "සෙයාස්ස සෙයො'හ'මස්මිති මානො, සෙයාස්ස සදිසො'හ'මස්මිති මානො - සෙයාස්ස හීනො'හ'මස්මිති මානො" - යන ආදීන් වදාළ ලෙස A1. උසස් වූවකුට උපදනා 'මම් උසස්මි' යන මානය, A2. 'මම් සමයෙමි' යන

මානය C. 'මම් හීනයෙම්' යන මානය, B. සම පමණ ඇත්තකුට ද, එසේ ම තුන් පරිද්දෙකින් උපදනා මානය, C. හීනයකුට ද එසේ ම තුන් පරිද්දෙකින් උපදනා මානය යන මොහු පිළිවෙළින් A සෙයාසෙයා මානය - සෙයාසදිස මානය - සෙයාහීන මානය, B සදිසසෙයා මානය - සදිසසදිස මානය - සදිසහීන මානය, C හීනසෙයා මානය - හීනසදිස මානය - හීනහීන මානය යි නම් ලබති. මෙසේ තුන් තුන් පරිද්දෙන් බෙදී ගියා වූ ත්‍රිවිධ මානය නවවිධ මානය යි කියනු ලැබේ. මෙයින් - සෙයාමානය සෙයායාහට ම (=උසස් නැනැත්තාහට ම) උපදනා කලා යාථාවමාන නම් වේ හෙවත් - තමා සතන්හි ඇති දෙයක් ම වස්තු කොට පහළ වූ බැවින් තතු පරිදි වූ මානය =සැබෑ මානය නම් වේ. අනෙක් (සදිස - හීන) දෙදෙනාහට උපදනා කලා අයාථාවමාන නම් වේ. හෙවත් තමා සතන්හි නැති දෙයක් වස්තු කොට ගෙන පහළ වූ බැවින් නොතතු මත් (=බොරුමත්) නම් වේ. එසේ ම සදිස මානය ද සදිසයාට ම උපදනා කලා යාථාවමාන නම් වේ. අනෙක් දෙදෙනාහට උපදනා කලා අයාථාවමාන නම් වේ. හීන මානය ද හීනයාට ම උපදනා කලා යාථාවමාන නම් වේ. අනෙක් දෙදෙනාහට උපදින කලා අයාථාවමාන නම් වේ. නවවිධ මානයන් A1. සෙයාසෙයාමානය - රජුනට හා උසස් පැවිද්දනට ද උපදනේ ය. රජෙක් වූ කලී තමා සතු රටෙන් හෝ ධනයෙන් හෝ බල වාහන සම්පත්තියෙන් හෝ 'මා හා සමාන වූ වෙන කවරෙක් ලොවැ ඇද්ද' යි මේ මානය උපදවයි. (යට ගිය දා ජර්මන් අග රජු අනෙක් හැම රජුන් පහත් කොටැ සිතා තමා ම කොඩියෙනුත් කොඩිය කොට තකා මානයෙන් උදම් වූවාක් මෙනි.) උසස් පැවිදි තෙමේත් 'ශිලාදී ගුණයෙන් හෝ ත්‍රිපිටකධාරීත්වාදී බහුශ්‍රැතභාවයෙන් හෝ 'කවරෙක් නම් මට සරිලන්නේ ද? මම් ම හැමට උසස්මී' මේ මානය උපදවයි. A2. සෙයාසදිස මානය ද එ බන්දන් හට උපදී. රජෙක් වූ කලී තමා සතු රටෙන් හෝ ධනයෙන් හෝ බලසම්පත්තියෙන් හෝ 'වෙන රජුන් හා මාගේ ඇති වෙනස කිම්

දූ' යි මේ මානය උපදවයි. පැවිදි තෙමේ ද ශිලාදී ගුණයෙන් වෙන ඇති තාක් උසස් පැවිද්දකු හා මාගේ ඇති වෙනස කිමි දූ'යි මේ මානය උපදවයි. A3. සෙය්‍යනිතමානය ද එ බන්දන් හට ම උපදී. යම් රජකුගේ රට හෝ ධනය හෝ බලවාහනාදී සම්පත් අසම්පූර්ණ වෙත් නම් හෙ තෙමේ "අහෝ මට 'රජය' යන නම පමණෙක, මම කවර නම් රජෙක් දූ" යි තෙමේ ම තමහට පරිභව කැර ගනිමින් මේ මානය උපදවයි. පැවිදි තෙමේ ද ස්වල්ප වූ ලාභ සත්කාර ඇත්තෙක් නම් "අහෝ මට 'ධම් කථකයෙක - බහුශ්‍රැතයෙක - මහා ස්ථවිරයෙකැ' යි ලෝකයාගේ කථාව පමණෙක, මට රට පුරා ප්‍රසිද්ධිය මුත් ලාභ සත්කාර මාත්‍රයකු දු නැත. එසේ වූ මම කවර නම් ධම් කථකයෙක් ද? කවර නම් බහුශ්‍රැතයෙක් ද? කවර නම් මහා ස්ථවිරයෙක් දූ යි" තෙමේ ම හෙළා දැකීමෙන් මේ මානය උපදවයි.

B. 4, 5, 6 සදිස සෙය්‍යමානාදීහු රාජාමාත්‍යාදීන්හට උපදිති. රජ ඇමතියෙක් වේව යි රදළ මහ රැටියෙක් වේව යි තමාගේ ශ්‍රී සමාද්ධ කාලයෙහි "හෝග යාන-වාහනාදියෙන් මා හා සමාන වූ කවර නම් රාජ පුරුෂයෙක් ලොවැ ඇද්දූ"යි කියා ද - වෙන ඉතා ම උසස් රාජපුරුෂයන් හා ත් මාගේ කිනම් වෙනසක් දූ යි කියා ද - ශ්‍රී සමාද්ධියෙන් හුන් කල්හි අහෝ! මට 'ඇමතියෙක - රදළ මහ රැටියෙක' යන නම පමණෙක, යැපෙනා පමණ කැමි ඇදීමි පමණකුත් මට නැත. මම කවර නම් ඇමතියෙක් ද? කවර නම් රදළ මහරැටියෙක් දූ?" යි තෙමේ ම තමා හෙළා දැකීම් වශයෙන් - මේ සදිස සෙය්‍යමානාදී තුන් මානය උපදවයි.

C. 7, 8, 9 නිතසෙය්‍යමානාදීහු දාසාදීන්හට උපදිති. දාසයෙක් වූ කලී මව් පසින් හෝ පියපසින් හෝ මා හා සමාන වූ වෙන කවර නම් දාසයෙක් ලොවැ ඇද්ද? සෙස්සෝ ජීවත් වන්නට වෙන මගක් නැත්තෙන් බඩ උදෙසා දාසයෝ නම් වූහ. මම වූ කලී

නියම දාස පරම්පරායෙන් ආ බැවින් හැමට වඩා උසස්මි'' කියා ද
 ''පරපුරෙන් ආ බැවින් දෙ කුලෙන් පිරිසුදු දාසභාවයෙන් අසුවල්
 නම් දාසයා හා මගේ කිනම් වෙනසක් ද'' යි කියා ද - ''අහෝ! මම
 බඩ නිසා ගැත්තෙක් වූයෙමි. මව් පිය පරපුරෙන් හිමි වූ ආ දස්
 තනතුරක් නම් මට නැත. මම කවර නම් දාසයෙක් ද'' යි තෙමේ
 ම තමා හෙළා දැකීම් වශයෙන් ද - මේ හීන සෙය්‍යමානාදී තුන්
 මානය උපදවයි. පුස්සඬු සැඬොල් ආදී වෙනත් හීන සත්ත්වයෝ
 ද මේ තුන් වැදෑරුම් හීනමානයන් උපදවති.

තවද - 1. මානය, 2. අතිමානය, 3. මානාතිමානය,
 4. ඔමානය, 5. අධිමානය, 6. අස්මිමානය, 7. මිච්ඡාමානය යි
 සත්වැදෑරුම් කොට ද මෙය බෙදා වදාරන ලද්දේ ය. එහෙයින්:

1. මානය නම් : යටු දැක්වූ පරිදි වූ සාමාන්‍ය මානය මැ යි.

2. අතිමානය නම් : ජාති ගෝත්‍ර ධනාදී යම් කිසි කාරණයකින්
 අනුන් ඉක්මවා තමා ම උසස් කොට සිතා ගන්නා අතිමානය යි.

3. මානාතිමානය නම් : ඒ ජාත්‍යාදී යම් කිසිවෙකින් මුල දී
 තමා අනුන් හා සම කොට සිතා පසුකල්හි අනුන් ඉක්මවා තෙමේ
 ම උසස්මි උඩඟු වන්නකුගේ ප්‍රථම වූ සදිසමානය මත්තෙහි පහළ
 වූ අතිමානය යි. බර පිටු පැටවූ මහ බරට ''හාරාති හාරය'' යි
 කියනා සේ සදිස මානයෙන් මතුයෙහි පැන නැඟී අතිමානයට
 'මානාතිමානය' යි කියති.

4. ඔමානය නම් : යටු දැක්වූ සෙය්‍යහීන - සදිසහීන -
 හීනහීන වශයෙන් තුන් වැදෑරුම් හීනමානය මැ යි. එතැන්හි ''හීනෝ
 'හ'මස්මිති මානෝ'' යි ද, මෙතන්හි ''ඔමානෝ'' යි ද, වදාරන
 ලද්දේ ඒ ඒ පරිද්දෙන් අවබෝධ කරන්නා වූ වින්ද්‍ය සත්ත්වයන්ගේ
 අධ්‍යාශයට අනුරූප වශයෙනි. 'අවමාන' ය යි කිව මනා තැනැ
 පාළි නිරුක්ති ක්‍රමයෙන් 'අව' - හට 'ඔ' ආදේශ වූ ''ඔමාන'' විය.

5. අධිමාන නම් : අනධිගත වැ අධිගතයෙහි හඟනා මානය යි - හෙවත් - නොරහන් කල්හි 'මම රහත්මි' යන ආදීන් හ්‍රමයෙන් හඟනා මානය යි. "අප්පත්තේ පත්තසඤ්ඤිකා - අකතේ කතසඤ්ඤිකා - අනධිගතේ අධිගතසඤ්ඤිකා - අසවිෂිකතේ සවිෂිකතසඤ්ඤිකා" - යන ආදීන් චතුස්සත්‍යාවබෝධයට නො පැමිණූ මැ පැමිණියෙමැ යි හ්‍රමයෙන් හඟනා බව ය. සෝවාන් ආදී සතර වැදෑරුම් ආයථි මාග්ගයෙන් කට යුතු කිස කොට නො නිමි කල්හි ම කෙළෙමැ යි හ්‍රමයෙන් හඟනා බව ය. චතුස්සත්‍යාධිගමය නො කළ කල්හි ම කෙළෙමැ යි හ්‍රමයෙන් හඟනා බව ය. අනිත්ඵලය ප්‍රත්‍යක්ෂ නො කළ කල්හි ම කෙළෙමැ යි හ්‍රමයෙන් හඟනා බව ය යි මෙය විවරණය කොට වදාළ සේක. මේ 'අධිමානය' සෝවාන් ආදී ආයථියකට වත්, ආයථිගුණ ලැබීමෙහි බලාපොරොත්තුවක් නැති දුශ්ශීලයකට වත්, සිල්වත් වුව ද කමටහන් වැඩීමක් නැති වැ නිදාකඩාදියෙහි ඇළි ගැළි කල් යවන්නකට වත් නූපදී. ඉතා පිරිසුදු සිල් ඇති කමටහන් වැඩීමෙහි අප්‍රමත්ත වූ 'සීලවිසුද්ධි - චිත්තවිසුද්ධි - දිට්ඨිවිසුද්ධි - කංඛාවිතරණවිසුද්ධි'ට පැමිණූ සංස්කාරධර්මයන් අනිත්‍යාදී වශයෙන් තිලකුණට නඟා සන්මෂීණය කරන්නා වූ ආරබ්ධවිදග්ගික වූ උතුමකට ම උපදී. එබඳු උතුමෙක් ඉදින් ශමථමාත්‍රලාභී වී නම් හෝ හුදෙක් විදග්ගික මාත්‍රලාභී වී නම් හෝ අවුරුදු දස විසි තිස් ගණන් කල් මුළුල්ලෙන් තමා සතත්ති කෙලෙස් පැවැත්මක් නො දැක 'මම සෝවාන්මි' කියා හෝ 'සෙදගැමියෙමි' කියා හෝ 'අනගැමියෙමි' කියා හෝ හ්‍රමයෙන් හඟනේ ය. ඉදින් සමථ විදර්ශනා දෙක ම ලැබූ ඒ දෙකෙහි ම ඉතා පුරුදු වූ වශීභාව ඇති උතුමෙක් වී නම් මොබෙකැ අතුරෙකැ නො සිටැ 'මම රහත්මි' කියා ම හ්‍රමයෙන් හඟනේ ය. එ බඳු උතුමන් සතත්ති සියක් හවුරුද්දකින් වත් කෙලෙසුන් සමුදාගත නො වන හෙයින්. මේ අධිමානය ආර්ය මාර්ගයට බාධක වූ සුක්ෂ්ම ක්ලේශයක් වන පමණ මුත්, දුර්ගීයාමි අකුශලයක් නො වේ.

6. අස්මිමානය නම් : 'මම රූපය වෙමි. වේදනාව වෙමි යන ආදීන් 'පඤ්චස්කන්ධය මම යෙමැ' යි සිතා ගන්නා දෘෂ්ටිසදාශ වූ හැඟීම යි.

7. මිච්ඡාමානය නම් : පව්වු වූ මස් මැරීම් ආදී දිව්වැටුප් පිණිස කරන කර්මාන්තයෙකින් හෝ දෑල් කෙමෙන් කරප් කඩු දුනු තැනිම් ආදී වූ ශිල්පයෙකින් හෝ පරෝපඝාතය පිණිස පවත්නා මත්තු ශාස්ත්‍රාදී යම් කිසි විද්‍යායෙකින් හෝ හරත යුද්ධ භික්ෂාභරණාදීන් පිළිබඳ ඇසු පිරු තැන් ඇති බවෙකින් හෝ නොයෙක් දුභාෂිතයෙන් යුක්ත වූ කාව්‍ය නාටකාදීන් පිළිබඳ ප්‍රතිභාණයෙකින් (වුවමනා කොටසක් එ කෙණෙහි වහා වැටුහෙන හුරු බුහුටි දැනීමෙකින්) හෝ අපශ්‍රීත අපවුතාදී මිත්‍යාශීල ව්‍යුතයෙකින් හෝ යම් කිසි මිත්‍යාදෘෂ්ටියෙකින් හෝ වෙනත් මෙබඳු යම් තමා පිළිබඳ ලාමක දෙයෙකින් හෝ උඩඟු වැ 'මේ මේ දෙයින් මම උසස්ම' සිතාගන්නා අභිමානය යි. මේ සප්තවිධ මානයෝ ද යටැ දැක්වූ නවවිධ මානයන්හි ම ඇතුළත් වෙති.

තවද මෙකල්හි නොයෙක් ගිහියන් පැවිද්දන් අතර නොයෙක් ලෙසින් පවත්නා ඇතැම් පැවැතුම් ද මේ මානයාගේ ම විකාරයෝ වෙති. සමහරු තමන් උපන් ජාතිය සඟවති. උසස් යැයි ලෝකයා පිළිගත් ජාතියෙක හෝ නම කියති. පරපුරෙන් උරුම වැ ආ ගෝත්‍රනාමයන් හැර දමති. ශ්‍රේෂ්ඨ සම්මත වූ පැරැණි පෙළපත්වලට උරුම වැ ආ නම් ආරූඪ කැර ගනිති. පෙර දඹදිවැ "උපතිස්ස" නම් ගමෙහි අධිපති පවුල එ නමින් ද, "කෝලිත" නම් ගමෙහි අධිපති පවුල එ නමින් ද ව්‍යවහාරප්‍රාප්ත වූවාක් මෙන් ලක්දිවැ ද, සිංහල රාජ කාලයෙහි ඒ ඒ ගම්වර ලැබූ අධිපති රදළ පවුල් "කොබ්බෑකඩුවේ - මොල්ලිගොඩ - මඩුවන්වෙල" යන ආදී වශයෙන් ව්‍යවහාරයට පැමිණිය හ. "පුංචිබණ්ඩා - ලොකුබණ්ඩා - විකිරිබණ්ඩා" යන ආදීන් මවිපියන් විසින් ව්‍යවහාර සෞකර්ය ය

(=පහසුව) පිණිස තබා ගත් නම් හා සමග යටැ කී ග්‍රාම නාමයන් යෙදීමෙන් ඒ ඒ ගම්හි ඒ ඒ පවුල් මුත් වෙන අධිපතියන් නැති බැවින් ඒ ඒ ගම් නමින් ම ගෝත්‍රය හෙවත් පෙළපත හඳුනා ගත හැකි විය. සිංහල රාජකාලයෙන් පසු මෙබඳු ගම්වර දීමෙක් ග්‍රාමාධිපත්‍ය සම්මතියෙන් ලැබීමක් වත් නොවූ හෙයින් යටැ කී පරිදි පැරැණි රඳළ පවුල්වලින් පැවැත එන්නවුන්ට පරම්පරා වශයෙන් ගෝත්‍රනාමයන් සැටියට උරුම වැ එන ග්‍රාමනාම ස්වල්පය හැර සෙස්සනට අළුතෙන් එබඳු නම් ලැබෙන්නට මඟක් නැත. එහෙත් දැනුණු සමහරු යම් ගමෙකැ උපන් පමණින් ඒ ගමෙහි පරපුරෙන් ආ අධිපතියකු මෙන් හිමියකු මෙන් හැඟැවීමට තමන්ගේ ගෝත්‍රනාමය හැර දමා ඒ වෙනුවට ගමේ නම යොදති. ඉදින් එක ගමෙකින් හත් අට දෙනෙක් ම මේ හොරේ කළොත් මිනිසුන් හැඳිනීම පවා දුෂ්කර වේ. අහෝ! මාන විකාරයෙකැ සැටි!! සමහරු යම් කිසි අශිෂ්ට වූ පවුලෙකින් පැනැ නැඟී මච්චිය සහෝදරාදීන්ගෙන් නැකම් නො කියා හරිති. අසුවල් අසුවල් පවුල් අපේ නැයෝ ය යි නොයෙක් උසස් අය හා නැති නැකම් ඇතිකොට නොහමුයෙහි කියති. රූපසම්පත් නැතහොත් සබයට එළැඹෙන්නට මැළි වෙති. විකල වූ ශරීරාවයවයක් හෝ කබර දද ආදියෙක් වී නම් නිතරම එය නොපෙනෙන සේ වසා ගනිති. ඉදුණු කෙස් රැවුල් උදුරා දමන්නට හෝ කළු කැරැ ගන්නට තැත් කෙරෙති. ධන නැති වැත් ඇඳුම් පැළැඳුමෙන් හෝ ගේදොර විසිතුරු බඩු යාන වාහන ආදියෙන් හෝ ණය තුරුස් වෙමින් වත් පොහොසතුන් මෙන් පෙනෙන්නට සිතති. ණයට ඉල්ලා ගත් ඇඳුමෙන් දිප්තිමත් වැ සබයෙහි පෙනී සිටිති. තමන්ගේ ආදායම් පමණ හෝ පඩි ගණන හෝ දුහුඬු නම්, කියන්නට මැළි වෙති. වැඩි කොට හෝ කියති. සබයෙහි සෙස්සනට වඩා උසස් වැ හෝ සමසම වැ හෝ බිණීමට තරම් වාක්පටුත්වයක් නැතැහොත් කියැ යුතු ම ඇත්තක් වුවත් කීමට නො එළඹෙති. චිත්‍රකර්තෘට හෝ 'දොඩමළුවෝ' ය යි ගර්භා කෙරෙති. තමන් දිවි පෙවෙන් පිණිස කරන්නා වූ ශිල්ප

කර්මාන්තාදියක් ලෝකයෙහි පහත් කොට සලකනු ලබන්නක් වී නම් එය සභවති. ඇසු කෙනෙකුන්ට අනෙකෙකු හෝ නම කියති. 'උගතුම්හ' යි ප්‍රතිඥා කෙරෙමින් ප්‍රථම උගත්කම යම් කෘතියෙකු නො යොදති. ශාස්ත්‍ර ගෞරවයෙන් නො වැ ඒ කෘතියෙන් ම සෙස්සෝ තමන්ගේ උගත්කම් මැනූ ගත්තු නම් නපුරැයි යන බියෙනි.

අනුන්ගේ කෘතීන් තමන්ගේ නමින් හෝ ප්‍රකට කෙරෙති. නොදන්නා දෙයක් දන්නා තැනින් අසා ගන්නට නො සිතති. එමෙන් නොදන්නා දේ සෘජු වැ ම 'නො දනිමැ'යි නො කියති. තමන් නූගත් බැවින් අනුන් උගන්වන්නට යෙදෙන ම. අවුරුති. උගන්නවුන්හට අකුල් හෝ හෙළති. එ මෙන් ම තමන් ධනවත් නොවන බැවින් එසේ වන්නට තැත් කරන්නවුන්හට ද, තමන් තනතුරු නැති බැවින් ඒ පදවි ලබන්නවුන් හට ද අකුල් හෙළති. ගුණ ධන ඥානයන්ගෙන් හීන වැ තමන් යටතෙහි වසන්නවුන් ඉදින් ඒ තුනින් වැඩුණොත් තමනට බුහුමන් නො කෙරෙතැ යි යන බියෙන් ඔවුන්ගේ දියුණුවලට හේතු වූ 'දේ නිරායාසයෙන් රජය (-ආණ්ඩුව) මඟින් වත් සැලැසෙන්නට ආ තැනදී පවා වළකන්නට ම උපා යොදති. තමන් අතින් කැරෙන නොයෙක් සුළු දේ අගය කොටත් බැරැරුම් කොටත්, අනුන්ගෙන් කැරෙන මහත් දේ සුළු කොටත් සිතති. කියති. නොයෙක් කටයුතුවලදී සබයට එන්නට පැකිළෙති. හැකිළෙති. පුවත්පත්හි හෝ සබයෙහි හෝ සෙස්සනට ඇනුම් පදත් තමන්ට වැනුම් පදත් ලියති. කියති. මවිපිය ගුරුවර ආදී වැඩිහිටියනට පවා ගෞරව ආචාර පවත්වන්නට හෝ දැකූ හුනස්නෙන් නැඟී සිටින්නට හෝ මැළි වෙති. තමන් විසින් වැදිය පිදිය යුත්තෝ නැතැ යි යන අභිමානයෙන් ස්වකීය අභිමානයෙන් ස්වකීය සමයයෙහි පූජ්‍යයන් කරා හෝ සිද්ධස්ථානයන් කරා හෝ නො එළඹෙති. ඉදින් කාකතාලිය නායායයෙන් අදිසියෙකින් එළැඹුණත් මල් පහන් ආදියෙන් පිදිමක්

හෝ පසඟ පිහිටුවා වැදීමක් හෝ නො කෙරෙයි. නො පිරිමැසෙන පිළිතුරු ලෙස කොන්ද නමන්නටවත් මිටි අසුන්වල හිඳගන්නට වත් වහන් මුදන්නට වත් බැරි බව කියති. එහෙත් කොන්ද නම් පහසුවෙන් නැමිය හැකි ලෙස පුරුක් අටළොස්ක් (18) ක් පමණ ඇති වැ ඇට මස් නහරින් තැනුණු එකක්වා මිස, පණපෙවු වානෙන් හෝ දර දඬුයෙන් ඇඹූ එකක් නො වේ. යමකුට එය නො නැමිය හැකි නම් ඔහු 'කොරෙක්' විය යුතු ය. ශරීරකෘත්‍යය පිණිස දිනපතා උක්කුටියෙන් හිඳ ගත හැකි නම් සිද්ධස්ථානයට පැමිණූ මිටි අස්තෙහින් හිඳ ගත හැකි විය යුතු ය. 'වහන්' (=සෙරෙප්පු) උපතින් ම ලැබුණු ශරීරාවයව නො වෙයි. නැම් නිදිම් ආදි ප්‍රස්තාවයන්හි වහන් දිනපතා ම මිදිය හැකි නම් ශාස්තෘන් වහන්සේ කෙරෙහි ගෞරවයෙනුත් මිදිය හැකි විය යුතු ය. තමන් නො දන්නා දෙයක් ශාස්තෘ සමයයෙහි නැතැ යි හෝ පූජ්‍යයෝ නො දන්නැ යි හෝ බණ මඩුවට ගොස් නොසමයන් හා එකට හිඳූ ගන්නට වෙතැ යි හෝ සිතා ගවයෙන් ධම්මුවණයට නො එළඹෙති. දුගී මහලු දුබලන් රක්තා සිල් සමාදන් වීමෙන් ඔවුන් හා සමානතාවට හෝ සමානාත්මතාවට වැටෙත යන අභිමානයෙන් පෙහෙවස් නො වෙසෙති. මිසදිටුවන් හමුයෙහි තමන් සම්දිටු බව සඟවති. තමන් සමයෙහි සිරිත් විරිත් කරන්නට හැකිලෙති. දෑන් පිරිහී සිටින "ස්වභාවිකයන්ගේ භාෂායෙන්" කථාකරන්නට හෝ එයින් ලියු පත්පොත් කියවන්නට හෝ මැළි වෙති. තමන්ගේ සියුමැලිකම් පෑමෙහි ද වියන්කම් උසස් කම් වැදගත්කම් කියා ගැනීමෙහි ද, අනුන්ගේ අඩුකම් කියා පෑමෙහි ද හුරු බුහුටි වෙති. දුගියා කළ ආචාරයට ප්‍රත්‍යාචාර නො කෙරෙයි. තුමු 'ගරුතම් - භාමුදුරුකම් - මුල් පුටු -ස්තුතිපත්‍ර' ආදිය පතමින් සෙස්සනට ආමන්ත්‍රණය කිරීමේදී පවා නියම නම වත් සම්පූර්ණයෙන් නො කියති. නො හමුයෙහින් හෙළා දකිති තුමුන් සෙස්සන් මෙන් ජාතියෙන් මනුෂ්‍ය ම වුව ද ධනාදීන්ගේ සමාඨියෙකින් උදම් වැ දෙවියන්ගේ අවකාරයක් මෙන් සිතා ගනිති. මේ ආදීන් පැවැති නා නා විචිත්‍ර සිඨිත්‍ර යථොක්ත

තව විධ මානසාගේ විකාරයෝ වෙති. මෙයින් සමහරක් හැකිලෙන පැකිලෙන ආකාරයෙන් වැටුනෙන බැවින් 'ලජ්ජා' යැ යි සමහරු සිතති. එහෙත් 'ලජ්ජා' නම් පවක් නපුරක් කිරීමෙහි හැකිලෙන පියෙවි ඇති නපුරට පිළිකුල් සිතන ස්වභාවය ඇති ගුණධර්මයෙකි. යටැ කී පරිදි යම් යම් වුවැමනා ප්‍රස්තාවයන්හි මුහුණ හකුළමින් උකුළු මුකුළු පෑම නම් ඒ ලජ්ජාව නො වේ. කුහක විජ්ජාවෙකි. මාන විකාරයෙක් ම ය. හෙ ද අයාථාවමානසාගේ ම විකාරයක් වන බැවින් දුර්ගතියාමි අකුශල පක්ෂය ම හජනය කෙරෙයි. අදත්තාදාන මුසාවාදාදි වෙනත් නොයෙක් අකුශලයනට හේතු ද වේ.

මේ මානය නම්: සප්තානුශයධර්මයන් අතුරෙන් එකෙකි. දශසංයෝජනයන් අතුරෙහුද එකකි. දශවිධ ක්ලේශයන් අතුරෙහුද එකෙකි. දශවිධ ක්ලේශයන් අතුරෙහුද එකෙකි. "අප්පභිනවිශේන ථාමගතා කිලෙසා අනුසයා" යනු හෙයින් අනුරූප කාරණයක් ලද කල්හි සමුදාගත (=පහළ) වන පරිද්දෙන් අප්‍රතිණ වැ සත්තානයෙහි ලැගැ ගෙනැ මෙන් පවත්නා අතිශය බලවත් සංඛ්‍යායෙහි ලා ගිණිය යුතු වූ ක්ලේශයෝ අනුශය නම් වෙති. සංයෝජන නම් සත්ත්වයන් සසරින් නික්මිය නොදී දුකෙහි ලා යොදනා බඳනා අරුතින් එ නම් වූ ක්ලේශයෝයි. කෙලෙස් නම් සිත්සතත් කෙලෙසන තවත් අශෝභන ධර්මයෝ යි. මෙහි මානානුශයයෙන් යාථාවමානයෝ අර්හත් මාර්ගයෙන් ම නැසිය යුත්තාහ. අයාථාවමානයෝ දුර්ගතියාමි වන බැවින් සෝවාන් මාර්ගයෙන් නැසිය යුත්තෝ ය. දශසංයෝජනයන් අතුරෙහුද මානය උද්ධමිහාගිය සංයෝජනයක් වන බැවින් රහත්මඟ දක්වා සම්පූර්ණයෙන් නො නැසෙන්නෝ ය. දස ක්ලේශයන් අතුරෙහුද මානයෙන් කෙලෙසුණු සිතින් "අත්තුක්කංසන පරවම්භන" වශයෙන් පව් කොට සතර අපායෙහි උපදිති. විශේෂ වශයෙන් "අතිමානෙන කුක්කුරො" යි දැක්වූ පරිදි මානස්තබ්ද වැ (=එඩි දඩි වැ) පව් කොට බලු වැ උපදිති.

නොදෙයා බ්‍රාහ්මණාදීන්ගේ කථාවස්තුහු ඊට උදාහරණ වෙති. මෙසේ තමා සතන්හි ඇත්තාම වූ ජාත්‍යාදීන් පිළිබඳ උසස් බවක් නිසා ඒ 'ඇති දෙයින්!' එඩිතරකම් සිතා ගැනීම පවා යථාවමාන නම් වූ ක්ලේශ ධර්මයක් වන කලා නැති උසස්කම් තකා ගැනීමෙන් හෝ ඇත්තා ම වූ දෙයක් ඒ ඇති පමණට වඩා බර පතළ කොට උසස් කොට තකා ගැනීමෙන් හෝ එඩිතර වැ අයාථාවමානයන් ඉපැදවීම කොතරම් භයානක ද යි සලකා සර්වප්‍රකාර මානයෙන් වැළැකෙන්නට උත්සාහ දැරිය යුතු වේ.

අනාදිමත් කාලයක් මුළුල්ලෙහි "අනුශය වශයෙන්" පැවැතූ ආ මානයාගේ සමුච්ඡේද ප්‍රභාණිය හෙවත් - නැවැතැ කිසි කලෙකත් නූපදනාසේ මුල් සිදැ නැසීම අර්භත් මාර්ගයෙන් මැ කටයුතු වතු දු - පුහුදුනත් විසිනුත් යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් යෙදී "නිවානවුත්ති අකද්දො" - යන ආදීන් වදාළ පරිදි යටහත් පහත් පැවැතුම් ඇති වැ කලාණ මිත්‍ර සේවනයෙන් කල් යැවීමෙන් ව්‍යතික්‍රම වශයෙන් නොයෙක් විටැ සමුදාගත වියැ හැකි මානය තදඬු ප්‍රභාණි වශයෙන් බැහැර කැර ගතැ හැකි බැවින් ද, ශමථ විදර්ශනාවත් පිළිබඳ මූලකර්මස්ථානමාත්‍රයෙකැ වත් නිබඳ ම යෙදීමෙන් පර්යුත්ථාන වශයෙන් කුශලයට බාධක වැ නැගී සිටිය හැකි මානය විෂ්කම්භණ ප්‍රභාණි වශයෙන් ඔබා පිය හැකි බැවින් ද, එසේ කොටැ ලීමෙහි උත්සාහ දරියැ යුතු වේ. මානයෙන් මෙලොවැ දී මැ ලැබෙන විපාකයත් පවා අති කටුක වන බවට ගෙනැ හැර දැක්විය හැකි ජාතකකථාදි අතීත කථාවෝ ද මෙ කල්හි සිදුවන නොයෙක් විකාර සිද්ධීන් පිළිබඳ වර්තමාන කථාවෝ ද අනන්ත වෙති. එහෙත් මෙය අතිසංක්ෂිප්ත ලිපියක් වන බැවින් ඒ කිසිත් මෙහි ගෙනැ හැර නො පාමිහ. "උඩගුකම විනාශයට මුල ය" යන ව්‍යවහාර කථාව ඒකාන්ත සත්‍යයක් බව සලකා දෙ ලොවැ දියුණුව කැමැත්තත් විසින් ඒ සියලු උඩගුකම්වලින් හාත්පසින් ඉවත් වියැ යුතු වේ.

මදය

“මද” - ශබ්දයෙන් මත් ඇතුන්ගෙන් වැහෙන මද ජලය ද මද්‍යපානාදියෙන් හට ගන්නා සිහි මුළා කරන මත් බව ද අතිරේක භෝජනාදියෙන් ඇතිවන බත් මත ආදී වූ මත ද රාග මද - ද්වේෂ මදාදී තත්හි සත්ත්වයන් මුළාකරන රාගාදී කෙලෙස් ද පුරුෂ මදාදී තත්හි තුරුණු විශේෂී සිටියනට කායබලාදිය නිසා “මම් පිරිමියෙමැ” යි අභිමාන වශයෙන් පහළ වන නොසංසුන් ඔද නැගී බව වූ ඔළ මොළ බව ද - නොහොත් - රාගයෙන් ඔද වැඩි බව ද, වාච්‍ය වතුද, මෙනත්හි - තමා සතත්හි විද්‍යමාන වූ ජාත්‍යාදී වූ යම් කිසි සම්පත්තියක් නිසා ‘මම් උසස්මි’ සිතා ගන්නනුගේ ඒ මානයෙන් මත්වීම හෙවත් ඔළ මොළ එඩියෙන් දැපී ඉල්පී සිටීම “මද” ය යි සලකනු ලැබේ. ස්වභාවධර්ම වශයෙන් බලත් හොත් එය යටැ දැක් වූ මානය ම බව හැගේ. එසේ ද වුව ඒ මානයෙන් මත් වූවකුගේ දැඩි එඩියෙන් ඇලැළී ගිය (=කැළැල්ලුණු) ප්‍රොඪ භාවය මද ය යි ව්‍යවහාර කරනු ලැබේ. එය පරමාර්ථ වශයෙන් එකක් වුව ද ඊට වස්තු වූ කාරණයන්ගේ වශයෙන් සත්විස්සක් කොට බෙදා වදාරන ලද්දේ ය. ඔව්හු නම්: 1. ජාතිමද ය, 2. ගෝත්තමද ය, 3. ආරෝග්‍යමද ය, 4. යොබ්බතමද ය, 5. ජීවනමද ය, 6. ලාභමද ය, 7. සක්කාරමද ය, 8. ගරුකාරමද ය, 9. පුරෙක්ඛාරමද ය, 10. පරිවාරමද ය, 11. භෝගමද ය, 12. වණ්ණමද ය, 13. සුතමද ය, 14. පටිභාණමද ය, 15. රත්තඤ්ඤාමද ය, 16. පිණ්ඩපාතිකමද ය, 17. අනවඤ්ඤාතමද ය, 18. ඉරියාපථමද ය, 19. ඉද්ධිමද ය, 20. යසමද ය, 21. ශීලමද ය, 22. කුමානමද ය, 23. සිප්පමද ය, 24. ආරෝහමද ය, 25. පරිණාහමද ය, 26. සණ්ඨානමද ය, 27. පාරිපූර්මද ය - යන මොහු යි. මෙයින්:

1. ජාතිමදය නම්: "ජාතියා සතියා තං ජාතිං නිස්සාය උප්පන්නො මජ්ජනාකාරජ්ජවත්තො මානො ජාතිමදො'ති වූව්වති" යනු අටුවා හෙයින් - උසස් ජාතියක් ඇතිකල්හි ඒ තමාගේ ශ්‍රේෂ්ඨසම්මත වූ ජාතිය නිසා උපන්නා වූ මත්වන ආකාරයෙන් පැවැත්තා වූ මානය ජාතිමද ය යි කියනු ලැබේ. එය නුනුවණින් මෙනෙහි කරන ඤාතිය බ්‍රාහ්මණාදි සතරවණන්හි ම අයට උපදී. ජාතිසම්පන්න වූ ඤාතියයෙක් වූ කලී "මා වැනි වෙන ජාතිමත් ඤාතියයෙක් නම් නැත. සෙසු රජවරු අතුරෙකැදී පැනැ නැගී ඤාතිය නම් වූවෝ ය. 'මම නම් නියම මහාසම්මත වංශාගත ඤාතියයෙක්ම' යි මානය උපදවයි. කුල්මත් වෙයි. සෙස්සන් පහත් කොට සිතා අභිමානයෙන් මත් වැ හැසිරෙයි. බ්‍රාහ්මණ වෛශ්‍ය ශුද්‍රයන් අතරත් තමන් තමන්ගේ උභයකුල පරිශුද්ධ වූ ජන්මය නිමිති කොට ගෙන ජාතිමදය පහළ වන්නේ මේ නියායෙන් මැ යි.

2. ගෝත්‍රමදය නම්: තමාගේ ගෝත්‍රය - හෙවත් - පෙළ පත නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. මෙය ද සිවු කුලයෙහි ම අටළොස් (18) වණන්හි ම කාටත් උපදී. රජෙක් වුවත් අනෙකෙක් වුවත් "මම අසුවල් පෙළපතින් පැවැතෙන නියම අසම්මිශ්‍ර ජාතිමත් ඤාතියයෙක්ම - බ්‍රාහ්මණයෙක්ම - වෛශ්‍යයෙක්ම - අසුවල් වණමේ අයෙක්ම - මා උපන් ජාතියෙහි අපගේ ගෝත්‍රයට වැඩි තරම් වූ පෙළපතෙක් නම් නැත. සෙස්සෝ අතුරෙකැදී පැනැනැගී අළුතෙන් වන ගෝත්‍ර ගත්තෝ යැ - යන ආදීන් කුලගෝත්‍රය නිසා උපන් අභිමානයෙන් මත් වැ සෙස්සන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙයි.

3. ආරෝග්‍යමදය නම්: තමාගේ ආරෝග්‍යය - හෙවත් - ලෙඩ නැතිකම නිසා උපන් මානයෙන් මත්වීම යි. නුනුවණින් සිතන නොලෙඩ නැනැත්තේ "මම කිසිත් ලෙඩක් නැති නොද සනීප ඇත්තෙක්ම. සෙස්සෝ රෝග බහුලයෝ ය. සියොලඟ ඉල්පි

ගිය නහරවැල් ඇති වැ ඇටසැකිලි පමණ වැ කටකට යන ශබ්දයෙන් ලැසි වැ ඇවිදිමින් සුසුම් හෙළන්නෝ ය. උන් සිටි තැනැ වැනිඳ හෙන්නෝ ය" යන ආදීන් අනුන් හෙළා දකිමින් තමන්ගේ නො ලෙඩ බව නිසා උපන් මානයෙන් මත් වැ හැසිරෙයි.

4. යොබ්බනමදය නම්: තමාගේ තරුණභාවය නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් තරුණයෝ "මම නම් හදුයොවනයෙහි - හෙවත් - හොඳ තරුණ වයසෙහි සිටියෙකි. වර්ණ බල ජව සම්පන්නයෙකි. භාෂ්ටපුෂ්ටාඬ්ග ඇත්තෙකි. මේ වෙන අය පින්තප්‍රපාතතටයෙකැ (=කැඩී ගිය කඳු බෑවුම් අද්දරෙක) වැනි වැනි තිබෙන දිරාපත් (කනාටු) ගස් මෙන් ජරපත් සිරිරු ඇත්තෝ ය. කොයි වේලේ කැඩී හෙළෙද්දීයි නොදැනෙ යි. කිසි ත් ශක්තිමත් භාවයෙක් නැත. සිහියක් බුද්ධියක් නැත - යන ආදීන් අනුන් හෙළා දකිමින් තමන්ගේ තව යොවුන් තුනුසපුවෙන් මත් වැ ඔළ මොළ වැ හැසිරෙති. පොරට කුරඳන නහඹ වල් මද ගොනුන් මෙන් නිබද ම සටන් කැමැත්තෝ වෙති. ජරා ජීර්ණයකු දුටු කලා "අපටත් මේ ටික වන්නේ ම ය" යි නො සිතා කෙළි කවට කෙරෙති.

5. ජීවිතමදය නම්: තමාගේ ජීවත්වීම නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් විරජීවී තැනැත්තෝ "මම බොහෝ කාලයක් ජීවත් වූයෙමි. මතු ද බොහෝ කල් ජීවත් වන්නෙමි. සුවසේත් ජීවත් වීමි. දැනුදු මතුදු සුවසේ ම ජීවත් වෙමි. වන්නෙමි. මේ සෙස්සෝ මල් මැලැවෙන්නා සේ එදා එදා මන්දායුෂ්ක වැ මියා යෙති" - යන ආදීන් තමන්ගේ නිදුක් වූ ද දීර්ඝ වූ ද ජීවත් වීම නිසා උපන් අභිමානයෙන් මත් වැ නො මැරෙන්නා සේ සිතමින් සෙස්සන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති.

6. ලාභමදය නම්: තමාගේ ලැබීම් නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් ලාභී පුද්ගලයෙක් 'මම බොහෝ වූ ලැබීම්

ඇත්තෙක්මි. මාගේ ලැබීමෙහි මෙතෙකැ යි යන ප්‍රමාණයෙක් නම් නැත. මේ අනෙක් තැනැත්තෝ ඉතා ම අල්ප වූ ලැබීම් (=ආදායම්) ඇත්තෝ ය" යන ආදීන් තමාගේ අධික ලාභය උපන් මානයෙන් මත් වූ තමනට කිසිත් ව්‍යසනයක් නො පැමිණෙන්නා සේ සිතා ගෙනැ සෙස්සන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙයි.

7. සත්කාරමදය නම්: සත්කාරය නිසා හෙවත් අනුන් විසින් තම හට සකස් කොට විශේෂයෙන් පිළියෙල කොට පිරිනමනු ලබන පුද සැලැකිලි නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. මෙය ද සෙසු මදයන් මෙන් ම ගිහි පැවිදි කාටත් ඉපැදියැ හැකි ය. රටුන්ගෙන් (රටවැසියන්ගෙන්) සත්කාර ලබන්නා වූ ගම් මුදලි රදළ මහරැටි ආදි ඇතැම් ගිහියෝත් "වෙන අය නම් ඉඳැ සිටැ ලා කාගෙන් වත් යම්තම් දෙයක් ලබති. මම් එසේ නො වෙමි. නිබඳ වැ ම වැසියා විසින් ගෞරවයෙන් විශේෂයෙන් සකස් කොට පිරිනමනු ලබන උසස් ම පඬිකිතියේ පුද පඬුරු ලබමි" යන ආදීන් සිතා තමනට ලැබෙන ලාභ සත්කාරයන් නිසා උපන් මානයෙන් මත් වූ සෙස්සන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති. ඇතැම් පැවිද්දෝත් "වෙන හික්කුහු යම්තම් දෑයක් ලබති. මම වූ කලී විශේෂයෙන් සකසා පිළියෙල කරන ලද ප්‍රණීත වූ පට්ට දුකුල කොයූයෙය විවරාදි (ඉතා දුහුල් කසි සිවුරු ආදි) ප්‍රත්‍යය ලබමි" යන ආදීන් මානයෙන් මත් වූ සෙසු පැවිද්දන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති.

8. ගරුකාරමදය නම්: අනුන් තමනට කරන ගරු බුහුමන් නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. මෙය ද ගිහි පැවිදි කාටත් ඉපැදියැ හැකි ය. ඇතැම් අධිපති ගිහියෝත් "වෙන ලොක්කන් ඇඟේ හැපුණත් මිනිස්තට ගණනක්වත් නැත. එහෙත් මා දුටු තැනැ පුටුයෙන් බසිති. හිස නමති. ළවන්තටත් බිය වෙති. ගරු කෙරෙති" යන ආදීන් සිතා තමනට ලැබෙන ගරු බුහුමන් නිසා උපන් මානයෙන් මත් වූ සෙසු ප්‍රභූන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති.

ඇතැම් පැවිද්දෝන් “වෙන මහණුන් පැතුණත් මිනිස්සු මේ හික්කුවෙකැ යි සිතා නො වදිති - එහෙත් - මා දුටු තැනැ ම වදිති. ගිහිකඳක් මෙන් ළං වියැ නො හැකි තෙද ඇත්තකු කොට සලකති - ඇත් වැ නැමි නැමි ගරු කෙරෙති” යන ආදීන් සිතා මානයෙන් මත් වැ සෙසු පැවිද්දන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති.

9. පුරෙකඩාරමදය නම්: පුරස්කෘති නිමිත්තක වූ මද ය යි - හෙවත් - ප්‍රශ්න විසැදීම් ආදී වූ ක්‍රියාවන්හි ලෝකයා විසින් තමා ඉදිරිපත් කැරැ ගැනීම නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් ගිහියෝන් “යම් තෝරා බේරා ගත නොහෙන ගැටලු පැනයෙක් වී නම් එය මාගේ කටින් ම විසැඳෙන්නේ ය - කොයි යම් බැරැරුම් කටයුත්තෙකැ දී වුවත් මහාජනයා මා ම පෙරටු කැරැ ගන්නේ ය” යන ආදී වශයෙන් ද, ඇතැම් පැවිද්දෝන් “උපන් යම් ධර්ම ප්‍රශ්නයෙක් වී නම් එය මාගේ මුඛයෙන් ම පසිඳෙන්නේ ය - හික්කාවාරාදියකට වඩනා හික්කුහු ද මා ම පෙරටු කැරැ ගෙන පිරිවරා ගෙන යෙති” යන ආදී වශයෙන් ද සිතා ලෝකයා විසින් යම් යම් කටයුතුවලදී තමන් පෙරටු කොටැ ගැනීම නිසා උපන් මානයෙන් මත් වැ සෙස්සන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති.

10. පරිවාරමදය නම්: තමාගේ මහා පරිවාර සම්පත්තිය නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් ගිහියෝන් පැවිද්දෝන් “සෙස්සෝ මද පිරිවර ඇත්තෝ ය - මම එසේ නො වෙමි - මහ පිරිවර ඇත්තෙමි ද වෙමි - පිරිසුදු වැදගත් උසස් පිරිවර ඇත්තෙමි ද වෙමැ” යි යන ආදීන් තමන්ගේ පිරිවර සැපත නිසා උපන් මානයෙන් මත් වැ සෙස්සන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති.

11. භෝගමදය නම්: නිදන් කොට තුබූ ධනරාශිය නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. (අනෙක් ධනයෙන් මත්වීම ‘ලාභමදයෙහි’ ඇතුළත් වේ.) “වෙන මිනිස්සු එදිනෙදා යැපෙන පමණ වත් දෙයක් නො ලබති. නොයෙක් අයට ණයගැත්තෝ ද

වෙති - මාගේ නම් නිදන් කොට - හෙවත් - ධනාගාරයන්හි තැන්පත් කොට තුබූ වස්තුවේ පවා ප්‍රමාණයෙක් නැතැ"යි යන ආදීන් අභිමාන උපදවා ගෙන එයින් මත් වූ සමහරු සෙස්සන් තණපත් මෙන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති.

12. වණ්ණමදය නම්: ශරීර වර්ණය නිමිති කොට ද ගුණ වර්ණන සංඛ්‍යාත කීර්තිය නිමිති කොට ද උපදනා මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් ගිහි පැවිද්දෝ "වෙන අය දුර්වර්ණයහ - විරූපයහ - මම අභිරූපයෙමි - දුටුවන් ප්‍රසාද එළවන දකුම් කටයුතු රූසපුව ඇත්තෙමි" - යන ආදී වශයෙන් හෝ, "වෙන අය ඇති බවක් වත් රට වැස්සෝ නො දනිති. ඔවුහු රට පුරා පතළ ගුණකථා නැත්තෝ ය. පැතිරී ගිය අකීර්තිය ඇත්තෝ ය - මා පිළිබඳ ගුණ සෝභය වූ කලී ලොව පුරා පතළේ ය - මා නො දන්නා කෙනෙක් මුළු රටේ ම නැත්තා හ. 'මෙසේ වූ උගතෙක - මෙසේ වූ ගුණවතෙකැ යි හැම තැන ම ප්‍රකටයෙමි' - යන ආදී වශයෙන් හෝ සිතා, මානයෙන් මත් වූ සෙස්සන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති. (මෙහි - ශරීරවර්ණමදයෙන් ස්ත්‍රීහු ද, ගුණවර්ණමදයෙන් පුරුෂයෝ ද බෙහෙවින් මත් වෙති.)

13. සුතමදය නම්: බණ දහම් හෝ ශාස්ත්‍රාන්තරයක් හෝ ඇසූ පිරු බව (=උගත් බව) නිමිති කොට උපදනා මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් ගිහි පැවිද්දෝ "සෙස්සෝ ඇසූ පිරු තැන් නැත්තෝ ය - නුගත්තු ය - මම වූ කලී බොහෝ ඇසූ පිරු තැන් ඇත්තෙමි - අග්‍ර පණ්ඩිතයෙමි" යි යන ආදීන් මානයෙන් මත් වූ සෙස්සන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති. (අසුවල් අසුවල් අධ්‍යයන පරීක්ෂණයෙන් උසස් ලෙස සමර්ථ වීම්. රාජ ප්‍රසාද - සන්තස් පත්‍ර - පදක්කම් පටබැඳි නම් ලද්දෙමි. අසුවල් අසුවල් උපාධි දරන්නෙක් වෙමි" - යන ආදීන් ගර්විත වීම ද මෙහි ම ඇතුළති.)

14. පටිභාණමදය නම්: ඒ ඒ ප්‍රස්තාවයට අනුකූල වූ දේ එ කෙණෙහි වැටුනොන තියුණු නුවණ නම් වූ ප්‍රතිභාණය නිමිති

කොට උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් ගිහි පැවිද්දෝ “සෙස්සෝ අදිසියෙන් පැමිණි යම් යම් ප්‍රස්තාවයන්හි කිසිවක් කියා කොට ගත නො හෙති - යටිකුරු කොට හෙළා යූ මැටි පිඬු මෙන් කිසිත් වැටහීමක් නැති වැ බිම බලා ඉදිති - කලබල හෝ වෙති. මම වූ කලී පැමිණි ප්‍රස්තාවයෙහි කටයුතු දේ නිසොල්මන් වැ සිටි පියෙහි ම සිටැ සිතු පමණින් වැටහෙන ස්ථානෝචිත ප්‍රඥා ඇත්තෙමි වෙමි. මාගේ වැටහීමෙහි (-තෝරුම් පැහැදුම් කමේ) ප්‍රමාණයක් නිමෙක් නම් නැත” යි යන ආදීන් සිතා මානයෙන් මත් වැ සෙස්සන් හෙළා දැකීමත් හැසිරෙති.

15. රත්තැඳුමදය නම්: පැරැණි දේවල් දන්තා බව නිමිති කොට උපදනා මානයෙන් මත් වීම යි. එනම් :- විරරාත්‍රයෙහි - හෙවත් - බොහෝ පෙර දවස්හි උපන් වැඩි හිටි ගිහියකු විසින් හෝ එසේ ම විරරාත්‍රයෙහි පැවිදි වූ ස්ථවිර හික්ෂුචකු විසින් හෝ දත යුතු වූ යට ගිය දවස් පිළිබඳ වූ දේවල් දන්තා බව නිමිති කොට පහළ වන මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් ගිහි පැවිද්දෝ “මම විරරාත්‍රඥයෙමි බොහෝ පෙර වූ දේ දන්තා පැරැණියෙකමි - අසුවල් අසුවල් බුද්ධවංශ - රාජවංශ - ජනපදවංශ - ග්‍රාමවංශාදි පරම්පරා ගත පැරැණි කථා සියල්ල දනිමි. බොහෝ පැරැණි පෙළපත් ආදියෙහි මුල් තොරතුරු දන්නෙකමි - මේ අනෙක් අය අද ඊයේ කොළතරුවෝ ය - මොවුහු කවර නම් දෑයක් දනිද්දු” යි යන ආදීන් සිතා මානයෙන් මත් වැ සෙස්සන් හෙළා දැකීමත් හැසිරෙති.

16. පිණ්ඩපාතිකමදය නම්: පැවිද්දනට ම උපදනා පිණ්ඩපාතිකාංග නිමිත්තක වූ මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් පැවිද්දෝ “සෙසු මහණහු අතුරෙකැදි පිණ්ඩපාතික වූවෝ ය. මම නම් ජාතියෙන් ම ශ්‍රමණ ජන්මයේ මුලැ පටන් ම (-පැවිදි ලත් තැන් සිට ම) පිණ්ඩපාතිකයෙකමි” යන ආදීන් සිතා මානයෙන් මත් වැ හැසිරෙති. (සෙසු ධුතගුණාදීහු ද මෙහි ම ඇතුළත් කොට සිතිය යුතු.)

17. අනවසරයෙන්ම අවමන් නො ලද්දේමැ යි උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් ගිහි පැවිද්දෝ "සෙසු අය නොයෙක් දෙනාගෙන් නොයෙක් අවමන් ලද්දෝ ය - මම නම් දැන ගත් තෙක් පටන් මෙවක් දක්වා කිසි කලෙකත් කිසිවකුගෙන් ස්වල්ප වූ ද අපමානයක් නො ලද්දේමැ" යි යන ආදීන් සිතා මානයෙන් මත් වූ අනුන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති. කාටත් අවමන් ලැබිය හැකි බව නො තකති. සත් මුත්තෙකින් වත් අපේ පෙළපතේ අය අවමන් නොලද්දෝ ය යි ගර්විත වූ සිතති. කියති.

18. ඉරියාපට්ටදය නම්: යෑම් ඊම් ආදි ඉරියවු පැවැත්වීම වස්තු කොට උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. ඇතැම් ගිහි පැවිද්දෝ "වෙන අයගේ ඉරියව් පැවැත්වීම ප්‍රසාද එළවන්නේ නො වෙයි. මාගේ ආකල්ප සම්පත්තිය නම් දුටුවන් පහදවනසු ය - තැන්පත් ය" - යන ආදීන් සිතා මානයෙන් මත් වූ සෙස්සන් හෙළා දකිමින් හැසිරෙති.

19. ඉද්ධිමදය නම්: සෘද්ධිය වස්තු කොට උපදනා මානයෙන් මත් වීම යි. මෙහි "ඉධි" ශබ්දයෙන් චතුර්ථධ්‍යානය පාදක කොට උපදවා ගත් ප්‍රථමාභිඥාවගේ චිර්ණවශීන්වයෙන් (=හොඳින් පළපුරුදු පුහුණුකමින්) සිත සිත දේ නිපදවා ලීමෙහි ප්‍රථවත්කම ඇති බව ද, එසේ අභිඥාලාභී නුවුවකුගේ නම් යථාභිමතාර්ථයන්ගේ සමෘද්ධිය ද යි - යන අර්ථද්වයයෙක් වාච්‍ය වේ. එහෙයින් යම් පෘථග්ජන වූ අභිඥාලාභියෙක් "අනෙක් ඇත්තෝ පියා වගුළු (=පියාපත් හැඳුණු) කවුඩන් වැන්නාහ. මම වූ කලී අහසින් යා හැකි පොළොව කිමිදූ යා හැකි මහරට් ඇත්තෙක්මි. මහානුභාව ඇත්තෙක්මි" කියා හෝ, එසේ අභිඥාලාභී නුවුවෙක් "මම යම් යම් ක්‍රියාවක් කෙරෙමි ද ඒ ඒ හැම සිත සිත පරිදි ම සමෘද්ධ වෙයි. සෙස්සන් කළ කළ දේ වැරදේ" යි කියා හෝ සිතා අභිමානයෙන් මත් වූ හැසිරේ නම් ඒ ඉද්ධිමද ය යි.

20. යසමදය නම්: යසස වස්තු කොට උපන් මානයෙන් මත්වීම යි. "ඉස්සරිය - හොග - සම්මාන - සඬ්ඛානො වෙ'ව කිත්ති වණ්ණ සඬ්ඛානො ව යසො" යන ආදි අටුවා නියෙන් 'යස' ශබ්දයෙන් තමන් අණසක පවත්වාලීමෙහි පොහොසත් බව වූ චේශ්වරිය - හෙවත් - අධිපති භාවය ද ආදායම් වසයෙන් දින පතා ලැබෙන්නා වූ හෝ නිදන්කොට තුබූවා වූ හෝ මිල මුදල් හා උපහොග පරිහොග වස්තු සඬ්ඛානාක ධනය ද - සත්කාර - ගරුකාර - සඬ්ඛාන වූ සම්මානය ද - ගුණ කීර්තිය ද - පුරෙකාර - පරිවාර - ලාභ හෝග" - මදයන්හි සෙසු අර්ථයන් ඇතුළත් වූ බැවින් මෙතන්හි (චේශ්වරියාර්ථයාගේ ම අර්ථ විකල්පයක් සැටියට) ඇණැවීමෙහි පොහොසත් බව ඇණවන්නකු - කෘත්‍යවිවාරණය කරන්නකු (=කළ මනා කරුවකු = අධ්‍යක්ෂයකු) වන බව ම යසසැ' යි සලකනු ලැබේ. මෙයින් නඟිනා මානයට "උපට්ඨාපක මානය" යි කියති. එයින් මත් වීම ද ගිහි පැවිදි දෙපසට ම වේ. ඒ ඒ පිරිස්හි ප්‍රධාන වූ හෝ කෘත්‍ය විවාරක වූ (= කළ මනා කරු වූ) නොයෙක් ගිහියෝත් 'මම සෙස්සන්ට අණ දෙමි - ඔවුන්ගේ කටයුතු විමසමි. ඔවුහු මාගේ වශයෙහි පවතිනැ' යි අභිමාන උපදවා එයින් මත් වෙති. ඇතැම් පැවිද්දෝත් "මම නායක වෙමි. සෙසු හික්මුණු මාගේ අවවාදයෙහි පවතිති. මම ඔවුන්ගේ කෘත්‍ය විවාරකයෙක්මි" යි අභිමාන උපදවා එයින් මත් වූ සෙසු පැවිද්දන් හෙළා දකිති.

21. සීලමදය නම්: "සෙස්සෝ දුශ්ශීලයෝ ය - මම ඉතා සිල්වන්මි" යි උපදනා මානයෙන් මත් වීම යි. "මම අනගාරිකයෙමි - බ්‍රහ්මචාරියෙමැ" යි යන ආදීන් උදම් වීම ද මෙහි ම ඇතුළති. එසේ සිල්මෙදෙන් මදනැඟි ගිහි පැවිද්දෝත් සෙස්සන් හෙළා දකිති.

22. ක්‍රමමදය නම්: "සෙස්සන්ට මොහොතකුදු සිත්එකඟ බවෙක් නැත - මම නම් උපචාරාචිණාධ්‍යාන ලාභියෙක්මි" යි ලොකිකධ්‍යානයක් නිසා පුහුදුනකුට උපදනා මානයෙන් මත් වීම යි. දෙවිදත් තෙර මෙ කී 'සීලමද - ධ්‍යානමද - ඉධිමදාදියෙන්' මත්

වැ ඔළ මොළ වැ හැසිරීමෙන් මහත් වනසට පැමිණි බව ඔහුගේ කථාවස්තුවෙන් හැඟේ.

23. සිප්පමදය නම්: "සෙස්සෝ කිසිත් ශිල්පයක් කම්පනයක් නො දනිති - මම නම් හුරු බුහුටි වූ ශිල්පියෙක්මි' යි ශිල්පය නිසා උපදනා මානයෙන් මත් වීම යි. මෙයින් ඔළ මොළ වූවෝ ද සෙස්සන් හෙළා දකිති.

24. ආරොහමදය නම්: "වෙන අය මිටිටෝ ය. මම නම් හොඳ උස ඇත්තෙ මැ'යි තමාගේ ආරොහ සම්පත්තිය නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි. මෙයින් මත් වූවෝ ද මිටිටන් දුටු තැනැ හෙළා දකිමින් හැසිරෙති.

25. පරිණාහමදය නම්: "වෙන අය මිටි හෝ වෙති උස් හෝ වෙති. මම නම් නූස් නොමිටි උසට සරිලන මහත ඇති නිසිසේ වැවුණු මහනුගයක් මෙන් පිරිමඩුලු බව නිසා උපදනා මානයෙන් මත් වීම යි.

26. සණ්ඨානමදය නම්: "සෙස්සන්ගේ සිරුරු සටහන (=හැඩහුරුකම) විරූපය - පිළිකුල් කට යුතුය - මාගේ නම් දුටුවන් මන වඩන්නේ ය - ප්‍රසාද එළවන්නේ යැ යි තමාගේ ශරීර සංස්ථානය නිසා උපන් මානයෙන් මත් වීම යි.

27. පාරිපූර්මදය නම්: "වෙන අයගේ ශරීරයෙහි දොස් බොහෝ ය. මාගේ ශරීරයෙහි නම් කෙසෙක් පමණකුදු දොසෙක් නැත. හිසකේ මොණරපිල් වැන්න - තෙත් නිලුපුල් වැන්නැ" යි යන ආදීන් කේශාග්‍රය පටන් යටිපත්ල දක්වා අවයවයක් පාසා පරිපූර්ණතාව ම හඟිමින් දෙවිවිමනක් හමුයෙහි නැඟු රුවන් තොරණක් මෙනැ යි සිතා තමාගේ තුනුසපුව ගැන දූපෙමින් මත් වීම යි. මෙයින් උමතු වූවෝ නොපිරිපුන් අඟපසඟ ඇතියවුන් දුටු තැනැ "මරපිරිස් වැන්නෝ ය - හිගත දරුවන් වැන්නෝ ය" යන ආදීන් පරිහාස කෙරෙමින් හෙළා දකිති.

මෙහි ආරොහමදාදි සතරමදයෝ ද වණ්ණමදයෙන් ඒක දෙශයක් වූ ශරීරවණ්ණමදය ද රූපමද නම් වෙති. සතර මදයන් පමණක් වදාළ තැනැ "ඉස්සරියමදය ද" යස නොග මදාදියෙහි ම

ඇතුළත් වෙති. නිලතල ආදියෙන් නගිනා මදය ද එහි ම ඇතුළත් වේ. මවුපිය - ගුරු - ස්වාමිපුත්‍රාදීන්ගේ ලොකුවෙකින් පුත්‍ර - ශිෂ්‍ය - දාසාදීන්හට නැගෙන මදය ද 'යස - පරාවාරාදි' මදයන්හි ම ඇතුළති. මෙසේ ලොවැ ඇති තාක් මදයෝ හෙවත් යම් කිසි ඉසුරෙකින් උපන් මානයෙන් කුලමත් වැ ඔළ මොළ වැ හැසිරීම මේ සත්විසි මදයෙහි ම ඇතුළත් කට යුතු වෙති. (එපමණකුත් නො වැ 'පලාස' නාමයෙන් ව්‍යවහාර කරනු ලබන්නා වූ 'යුගග්‍රාහය' ද හෙවත් තමන්ගේ පමණට උසස් උතුමන් පවා ඉක්මවා සිතමින් මගෙන් නුඹෙන් ඇති වෙනස කිම දැයි දෙදෙන ම සමකොට සිතා ගැනීම ද 'සදිසමානයාගේ ම' විකාරයක් වූ මදයෙකි. හුලං පිරු මයිනහමක් මෙන් පුප්පන දඬුකම් හා කිසිවකුටත් හිස නොනමන නොකීකරු රඵ බව පහළ කරන්නා වූ 'ඵම්භය' ද මානමද විකාරයෙක් ම ය. අනුන් යමක් කරන්නා දැක තමන් ඊට වැඩියක් කරන්නට සලසන්නා වූ 'සංරම්භය' ද මානවිකාරයෙකි. එය මාන වශයෙන් ලැබෙන කලැ 'කුශලසංරම්භය'යි ද කියනු ලැබේ. මෙයින් අකුශලසංරම්භය ම මානමදවශයෙන් ලැබේ එය වූ කලී:

“එවං මන්දස්ස පොසස්ස - බාලස්ස අවිජානතො
සාරම්භා ජායති කොධො - සො'පි තෙනෙ'ව ඩය්හති”

යන ආදීන් වදාළ ලෙස ක්‍රෝධයට ද නිදාන වෙයි. යටැ කී නියෙන් ලෝභ මෝහ සම්ප්‍රයුක්ත ද වෙයි. මෙසේ බැවින් මානයාගේ විෂයය (=පවත්නා හරිය) සහ විකාර - හෙවත් - එය පවත්නා ආකාර විශෙෂත් ඉතා මහත් වෙති. විසිතුරු වෙති.

මෙසේ ජාති ගෝත්‍රාදී නොයෙක් දේ වස්තු කොට පහළ වන්නා වූ මානයෙන් මත් වැ සෙස්සන් හෙළා දකිමින් තමන් හුවා ගනිමින් මදාන්ද වැ උමතු වැ හැසිරීම - බණදහම් නො දත්කමින් ද - බොහෝ බණ උගත්තකු වුවත් යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් තතු

විමසා නො බැලීමෙන් ද - මානස්තබ්ධවූ (-එඩියෙන් දඩි වූ) ලෝකස්වභාවය නොදන්නා නුමුහුකළ නොවැඩුණු නොපුළුල් කුවණ ඇති කුපමණ්ඩුකප්‍රත්‍යයන් ම නිරතුරු ඇසුරු කිරීමෙන් ද - රට තොට බලා ඇවිද මේ විශාල වූ ලෝකයෙහි සිටිනා නොයෙක් සිය දහස් කෙළ ගණන් වූ නොයෙක් අතින් තමනට උසස් වූ උතුමන් හා දේශාන්තර වාරිතු විශේෂාදියන් සියැසින් දකැ ලෝකස්වභාවය තීරණය කැර ගත් තැනැත්තකු නොවීමෙන් ද ගුරු තන්හි තබා අවවාද ඇසීමට කිසි කෙනෙකුත් ඇසුරු නො කොට කවුරුත් කීවත් නො තකා ස්වෛරී වැ විසීමෙන් ද යි - යන ආදී නොයෙක් හේතූන්ගෙන් වේ. මාන මදයෙන් ලෝභ සහගත වූ සතර අකුසල් සිතෙකැ ම යෙදෙන බව කී හෙයින් ද හැම අකුසල් ඒකාන්තයෙන් මෝහසම්ප්‍රයුක්ත වන හෙයින් ද මානමදයෙන් මත් වූ ප්‍රස්තාවයෙහි යම් කිසි ආශායෙකින් බැඳී මෝහයෙන් මුළා වැ මැ උමතු වකු මෙන් හැසිරෙන්නට වේ.

“සුවණ්ණතා සුස්සරතා - සුසණ්ඨාන සුරූපතා,
ආධිපතිවපරිවාරා - සබ්බමෙනෙත ලබ්‍හති”

යන ආදීන් වදාළ පරිදි සලකා බලන හොත් - ජාතිමදාදි සත්විසිමදයනට වස්තු වූ - ත්‍රිවිධ කුලසම්පත් - ආරෝග්‍යසම්පත් - වර්ණසම්පත් - ආරෝහපරිණාහසම්පත් - යශස් හා පරිවාර සම්පත් ආදී වූ සත්විසි කරුණු ම “පෙර පිනින්” ලැබිය යුතු ඉතා අගනා උතුම් දේවල් වතුද - අධම් වූ ගති ඇති ලාමක පුරුෂයනට අයෝනිසෝමනසිකාරය හේතු කොට ගෙන එයින් මද නැගෙති.

“එලං වෙ කදලිං හන්ති - එලං වෙඵං එලං නළං
සක්කාරෝ කාපුරිසං හන්ති - ගබ්භො අස්සතරිං යථා”

යන ආදී දේශනාවට අනුකූල වැ මෙනෙහි කරන කලා ඒ බව හැඟේ. එබැවින් ජාත්‍යාදි සත්විසි කරුණු නො වැ ඒ සත්විසි

කරුණෙන් මත්වීම ම හයානක වන බව සැලකිය යුතු වේ. තමනට
ත් ලොවටත් බොහෝ යහපත සැලසීමට උපකාර වන්නා වූ ද
බොහෝ උත්සාහයෙන් සපයා ගත යුතු වූ ද ධනය සමහර බාල
ජනයන් අතට පැමිණි කල්හි සුරාසොඬ දූසොඬ බැව් ආදිය පිණිසත්
පරෝපසාත පිණිසත් යෙදූ පළියට එය එසේ යෙදුවන්ගේ ම වරද
මුත්, ධනයේ දෝෂයක් නොවන්නාසේ ඵෙශ්වරිය යොවනාරෝගයදී
සම්පත් නිසා මත්වීම ම වරද වන පමණක් මුත් ඒ සම්පත්හු වරද
නො වෙති. ඉතා අගනා දෙලෝ වැඩෙහි යෙදියැ හැකි උතුම්
අගනා දේවල් ම වෙති. සෙසු ලෝ වැස්සන් විසින් ඒ ගුණ උසස්
කොට ම සැලකිය යුතු වෙති. තමන් විසිනුත් ඒ හැම උසස් බව
දනිමිනුදු එයින් මත් විය යුතු නො වේ. තමන් සතන්හි විද්‍යමාන
වූ මේ කොයි යම් උසස් බවක් වුවත් මානවශයෙන් සිතා ගෙන
සෙස්සන් පහත් කොට තකා එයින් මත් වීම ම වරද වුවත් - ඒ ගුණ
ගරු කොට සලකා ආත්ම ගෞරවය උපදවාගෙන
“අජ්ඣත්තසමුට්ඨාන” වූ (-තමා සතන්හි ඇති උසස්කම නිමිති
කොට ගෙන පහළ වන්නා වූ) හිරිය හෙවත් වරද කිරීමෙහි හැකිලෙන
පැකිලෙන පියෙව් ඇති ලජ්ජාව උපදවා ගැනීම උතුමන් හසළ
සිරිතෙකි. ඒ සිතන්නේ මෙසේ ය :- “ මේ පව් කිරීම තම පහත්
අශිෂ්ට පවුලෙක උපන් නුගත් කිසිවක් කොට ගත නොහෙන හුරු
බුහුටි කමක් නැති නිසි විය නො පැමිණි කොළතරුවන්ගේ
ක්‍රියාවෙකි. මම තම අසුවල් වැදගත් පවුලේ උපන් බොහෝ දේ
දැන උගත් කටයුතු කිරීමෙහි හුරු බුහුටි වූ යමක් තේරුම් ගත හැකි
තලතුනා වයසට පැමිණියෙක්මි. ඒසේ වූ මම මේ වැරද්ද කෙළෙමි
නම් ඒ මාගේ පවුලේ වැදගත්කමට ද, උගත්කමට ද, ශුරතාවයට ද,
තලතුනා වයසට ද අවමන් කළා නම් වේ” යන ආදී වශයෙනි.

මෙසේ තමන් සතන්හි විද්‍යමාන වූ යම් යම් උසස් දෙයට
තමන් ම ගරු කෙරෙමින් ඒ ආත්ම ගෞරවය ම අංකුශයක් කොට
ගෙන පව් නොකොටැ හැරීම උතුමන් හසළ මගක් මුත් එඩි දඩි

බවෙක් නො වේ. එහි තමන්ගේ උතුම් ගුණ උතුම් කොට සලකා ඒ ගුණ කිලිටි වන දේවලට නො බැඳෙන්නට සිතන පමණ මුත් - අනුන් පහත් කොට සිතන්නා වූ එඩියෙක් වත්, එයින් මත් වැ ඔළ මොළ විමෙක් වත් නැත. මෙසේ බැවින් මේ ජාත්‍යාදි සත්විසි සම්පත්තිහු ලාමක පුරුෂයනට මත් වීමට ද, උත්තම පුරුෂයනට ආත්ම ගෞරවයෙන් ලජ්ජාව උපදවා පව් නොකිරීමට ද හේතුවන බව පිළිගත යුතු ය. පෙර පින් ආදිය හේතුකොට ගෙන ලැබුණු මේ උසස් සම්පත්තින් විධි වූ පරිද්දෙන් පරිහරණය කරන්නට දත් යෝනිසොමනසිකාර බහුල වූවෝ ආත්ම ගෞරව වශයෙන් මතු මතුත් දෙ ලොවැ සැප දියුණු තියුණු කැරැ ගැනීමෙහි උපකරණ කැරැ ගනිති. නො එසේ වූවෝ මාන වශයෙන් මත් වැ අයථා විධියෙන් පරිහරණය කරන්නට ගොස් ඒ ලද සැපතිනුත් පිරිහී දෙ ලොවැ වැඩ වනසා ගැනුමට ආයුධ කැරැ ගනිති.

පරම්පරාගත නුවු යසඉසුරක් අඵතෙකැදී ලත් කලා ලාමක පුරුෂයනට මද නැගෙන බවත් නූගත්කමින් සිටි කලා නැගුණු මද නියම උගත්කම ඇති වූ දා සිදී යන බවත් ලෝකික පණ්ඩිතයෝ කියති.

“අවංශපතීතො රාජා - මුර්ඛපුත්‍රශ්ව පණ්ඩිතා

අධනශ්ව ධනං ප්‍රාප්තා - තෘණවත් මත්‍යතෙ ජගත්”

(නියම වතගොතින් නො වැ අතුරෙකැදී යම් කිසි පවුලෙකින් පැනැ නැඟී රජ වූ තැනැත්තේ ද, පරම්පරාගත නූගත් මුළුයකුගේ පුතකු වැ යම් කිසි ලෙසකින් පණ්ඩිත වූ තැනැත්තේ ද පරපුරෙන් දිළිඳු වැ ම සිටැ අතුරෙකැදී ධනවත් වූ තැනැත්තේ ද, මානසෙන් උමතු වැ මදනැගුණ පියෙව් ඇති වැ සෙස්සන්ගේ තරම් තිරම් නො තකා සෙසු මුළු ලෝවැස්සා තණපත් මෙන් පහත් කොටැ සිතන්නේ ය යන මේ වානකය වචනයෙන් ද,

“යදා කිඤ්චිඥො’නං ද්විප ඉව මදාන්ධා සම’භවං
තදා සච්ඥො’ස්මිත්තා’භවද්’වලිප්තං මම මනා
යදා කිඤ්චිත් කිඤ්චිත් බුධජනසකාශාද්’වගතං
තදා මූර්ඛො’ස්මි’ති ජීවර ඉව මදෝ මේ ව්‍යපගතා”

(-යම් කලෙක් හි මම ඉතා අල්ප මාත්‍ර වූ දෙයක් දැන
සිටියෙම් ද ඒ මද උගත් කම් ඇති කල්හි මදයෙන් අන්ධ වූ වල්
ඇතකු මෙන් වීමි. එ කල්හි මාගේ සිත “මම් සියල්ල ම දත්තෙක්ම”
යි උපත් මානයෙන් ගර්විත වැ මද නැගී පැවැත්තේ ය. යම් කලෙක්හි
මා විසින් නොයෙක් පණ්ඩිත ජනයන් වෙතින් මදක් මදක් වත්
දැනැ උගන්නා ලද්දේ ද එකල්හි “මම මේ මිහිපිට සිටිනා මහා
මූඪයෙක්ම” යි හැඟී ගියෙන් ඒ මාගේ පෙර තිබූ හිස් උගත් මදය
උණක් බැසැ යන්නා සේ ඉවත් වැ ගියේ යැ -) යන මේ භතීභාරී
වචනයෙන් ද ඒ බව ප්‍රකාශ වේ. “පිරුණු කළය නොසෙල්වෙ” යි
යන ප්‍රස්තාවෝචිත පිරුළ ද මීට ම අදාළ වේ. දිග නම් නම්බූ නාම
ස්තූති ප්‍රශංසාවන් ලැබීමේ ආශාව ද ලැබුණු යම් සුළු දෙයක් මහත්
කොටැ කියා පෑමේ ආශාව ද යන දෙකින් ම ප්‍රකාශ වන්නේ කිසි
කලෙකත් තමනට වත් තමන් ගේ පරපුරෙහි වැඩිසිටියනට වත් ඒ
ආශා පිපාසාවන් සංසිදෙන තුරු පානය කරන්නට එකී දේවල්
සෑහෙන පමණට නො ලැබුණු බව ම ය. වාළෝදක ජාතකයෙහි ද
- පැන් නුමුසු මිදි රස පානයෙන් නිසොල්මන් වැ සිටි සෙත්ඨවයන්
හා ඉතිරි මිදිරොඩු පැන් හා කලතා නියද වැහැරි කඩින් පෙරාගත්
කශටජලය බීමෙන් කොටඵවනට (-බුරුවනට) මද නැඟුණු සැටි
දුටු මහරජතුමා එවකට පෙරෙවි බමුණු වැ සිටි බෝසතාණන්
වහන්සේට:

“වාළෝදකං අප්පරසං නිහිනං
පීත්වා මදෝ ජායති ගද්දහානං,
ඉමං ච පීත්වාන රසං පණිතං
මදෝ න සඤ්ජායති සිත්ඨවානං”

යනුවෙන් - “මේ රස නැත්තා වූ එ හෙයින් ම පහත් වූ නියදකඩින් පෙරා ගත් මිදි රොඩු දිය බීමෙන් කොටඵවනට මද නඟී. එහෙත් මේ ප්‍රණීත වූ පැත්ත තුමුසු මිදිරස පානය කොටත් නියම ජාතිමත් සෙන්නට වයනට මදයක් නො නැගේ ය” යි කී කලා බෝසනාණන් වහන්සේ:

“අප්පං පිට්ඨාන නිහින ජව්වො
සො මජ්ජනි තෙන ජනිඤ ඵ්ථිඨො
ධොරස්සිඨි ව කුලමිහි ජානො
න මජ්ජනි අග්ගරසං පිට්ඨා”

යනුයෙන් - “මහරජාණෙනි! පහත් වූ ජන්මයක් (=උපතක්) ඇති තැනැත්තේ ඉතා සුළු දෙයක් පානය කොටත් එයින් උඩගු වැ මත් වෙයි. මහත් ධුර උසුලන්නා වූ ආචාර සම්පන්න වූ නියම ශිෂ්ට පවුලෙකැ උපන් තැනැත්තේ අග්‍ර රසයක් පානය කොටත් මත් නො වේ” ය යි කී සේක. මේ කථාවන්ගෙන් මනුෂ්‍යයෙක් උපතින් ම ශිෂ්ටයකු වීම මද නො නැඟීමට කරුණක් වන බව නැගේ. එ මෙන් ම මද නැගුණු ලෙසින් එඩිතර වැ හැසිරීමෙන් ඔහු අතුරෙකැදී පැනැ නැගුණු මද ඉසුරෙකින් ඉල්පි ගිය පරපුරෙන් යම් පදවියක් උසුලා පළපුරුදු බවක් නැති තැනැත්තකු බව ද ප්‍රකාශ වේ.

එහෙත්, බුදුබවට පැමිණි පසු තථාගතයන් වහන්සේ බුද්ධඥානයෙන් වදාළ දහම්වලින් ප්‍රකාශවන්නේ නම් කුලයෙන් හෝ වේව යි අකුලයෙන් හෝ වේව යි පැනැනැගුණු කවරෙක් වුවත් ලාමක පුරුෂයෙක් නම් නිකාශ්ට අදහස් ඇත්තෙක් නම් අයෝනිසොමනසිකාර බහුලයෙක් නම් ඔහුට ම මද නැගෙන බව යි.

අභිමානයෙන් මත් වූ තැනැත්තෙක් මුළු ලොවට අයුතු වෙයි. නිතර උසස් වූ ඉදුම් සිටුම් සත්කාර සම්මාන ම බලාපොරොත්තු වන්නේ වෙයි. අනුන් හට ගර්භා කරන්නේ වෙයි. තමනට ලෝකයා කොතෙක් සම්මාන කළත් තවත් මද ය යි ම සිතන්නේ වෙයි. "මාගේ නම පිටු ලියූ සැටි හරි නැත - මට ආමන්ත්‍රණය කළ සැටි අගරු ය - මට ඉදුම් හිටුම් දුන් සැටි නොසැලකිලි සහිත ය - මා දකෑ හුනාස්තෙන් නො නැඟී සිටියේ ය. ආචාර නො කෙළේ ය - නැමි මඟ දී අයින් වූ නො ගියේ ය - මා ඉදිරියෙහි කුඩ වහන් ලා ගෙනා ගියේ ය - උතුරුසළ හිස්වෙළුම් ඉවත් නොකෙළේ ය - යන ආදීන් සිතමින් කියමින් ඉතා සුළු දේවල් නිමිති කොට ගෙනා කලහ විග්‍රහ විවාද උපදවන්නේ වෙයි. "යෙන මානෙන මත්තා සෙ - සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං" යන ආදීන් වදාළ ලෙස මෙලොවත් පිරිහී පරලොව වශයෙන් අපායගාමීන් වෙයි. එබැවින් සියලු සත්පුරුෂයන් විසින් යම් ප්‍රමාදයෙකින් පුහුදුන් බැවින් තමන් සතන්හි මානයක් උපන්නේ නම් සියල්ලන් ම මැරෙනසුලු බව හා නැවැතා ඉපැදීම නොයෙක් ලෙසින් උස් පහත් විය හැකි බවත් 'කරනිහිත කඤ්ඤාසමා - පාතොත්පාතා මනුෂ්‍යානාමි' යනුයෙන් දැක් වූ ලෙස මේ ආත්මභාවයෙහි දී මත් මිනිසුන්ගේ වැටීම හා නැඟීම අතැ තුඩු පන්දුවකගේ උස් පහත් වෙමින් පැවැත්මක් මෙන් අති වපල බවත් - සියලු මිනිසුන් මනුෂ්‍යත්වයෙන් සහෝදරයන් බව සලකා, ඒ මානය ඉවත් කොට දමා යම් යම් ක්ෂණික වූ යස ඉසුරුවලින් මත් නො වී තව තවත් දියුණු වන්නට ද - සර්වප්‍රකාර මානමදයන් ක්‍රමයෙන් බැහැර කැර ගැනීමෙන් දෙලොවැ සැපත් විඳි කෙළවර උතුම් අමා මහ නිවන් සැපත් ලබා ගැනීමට ද උත්සාහ දැරිය යුතු.

සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා!
නිරෝග වෙත්වා!! සුවපත් වෙත්වා!!!

ජාතයාදි සත්විසි කරුණු නො වැ ඒ සත්විසි
කරුණෙන් මත්වීම ම භයානක වන බව
සැලකිය යුතු වේ. තමනටත් ලොවටත් බොහෝ
යහපත සැලසීමට උපකාර වන්නා වූ ද බොහෝ
උත්සාහයෙන් සපයා ගත යුතු වූ ද ධනය
සමහර බාල ජනයන් අතට පැමිණි තල්හි
සුරාසොඬ දූසොඬ බැව් ආදිය පිණිසත්
පරෝපඝාත පිණිසත් යෙදූ පළිසට විය එසේ
යෙදුවන්නේ ම වරද මුත්, ධනයේ දෝෂයක්
නොවන්නාසේ ඵෙශ්වර්ග යොවනාරෝගයදී
සම්පත් නිසා මත්වීම ම වරද වන පමණක් මුත්
ඒ සම්පත්තු වරද නො වෙති.

ඉතා අගනා දෙලෝ වැඩෙහි යෙදියැ හැකි උතුම්
අගනා දේවල් ම වෙති. සෙසු ලෝ වැස්සන් විසින්
ඒ ගුණ උසස් කොට ම සැලකිය යුතු වෙති.
තමන් විසිනුත් ඒ හැම උසස් බව දනිමිනුදු එයින්
මත් විය යුතු නො වේ.